

Τμήμα Οικονομικών
Επιστημών

**MSc law &
economics**

DEPARTMENT of ECONOMICS,
UNIVERSITY of MACEDONIA
and SCHOOL of LAW,
ARISTOTLE UNIVERSITY of THESSALONIKI

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
Νομική Σχολή

ΔΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ

Διπλωματική Εργασία

**ΔΑΝΕΙΑ ΜΕ ΡΗΤΡΑ ΞΕΝΟΥ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΣ, ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΚΑΙ
ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ**

της
ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΥΛΑΣ

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος
Ειδίκευσης Δίκαιο και Οικονομικά

Οκτώβριος 2019

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστώ μέσα από την καρδιά μου την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου κ. Δέσποινα Κλαβανίδου για την συνεχή βοήθεια, υποστήριξη και καθοδήγησή της καθ' όλη τη διαδικασία συγγραφής της διπλωματικής μου εργασίας.

Ευχαριστώ, επίσης, θερμά όλους τους καθηγητές του Μεταπτυχιακού Προγράμματος «Δίκαιο και Οικονομικά» για το όμορφο ταξίδι και για τις πολύτιμες γνώσεις που κέρδισα από αυτό.

Χ.Π.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Κατά τα έτη 2006-2009 οι ελληνικές τράπεζες επιδόθηκαν στην πρακτική χορήγησης των λεγόμενων στεγαστικών δανείων σε ελβετικά φράγκα. Τα εν λόγω δάνεια παρουσίαζαν ένα βασικό πλεονέκτημα, το οποίο ταυτόχρονα αποτελούσε και δέλεαρ για τη συνομολόγησή τους εκ μέρους των δανειοληπτών. Αυτό δεν ήταν άλλο από το χαμηλό επιτόκιο για τη σύναψή τους και η ευνοϊκή ισοτιμία των δύο νομισμάτων (ευρώ και ελβετικό φράγκο). Κατά τα έτη αυτά ολοένα και περισσότεροι δανειολήπτες κατέφευγαν, ύστερα από πρόταση και παρότρυνση πολλές φορές των τραπεζών, στη συνομολόγηση δάνειων με ρήτρα ξένου νομίσματος τόσο στην Ελλάδα όσο και σε πολλές ακόμα ευρωπαϊκές και μη χώρες.

Το βασικότερο μειονέκτημα των δανειακών συμβάσεων που συνάπτονταν σε ελβετικά φράγκα ήταν η επέλευση της διακύμανσης της ευνοϊκής κατά τον χρόνο σύναψής τους συναλλαγματικής ισοτιμίας και η μεταβολή του ευμενούς επιτοκίου. Οι δύο αυτοί παράγοντες αύξησαν κατακόρυφα τα άληκτα κεφάλαια των δανείων και τις τοκοχρεωλυτικές δόσεις που καλούνταν να καταβάλουν κάθε μήνα οι δανειολήπτες με αποτέλεσμα την αδυναμία αποπληρωμής τους. Στηριζόμενοι στην ελλιπή, όπως υποστήριζαν, ενημέρωση και πληροφόρησή τους από τις τράπεζες σχετικά με τον συναλλαγματικό κίνδυνο, πολλοί δανειολήπτες διεκδίκησαν την αποπληρωμή των δόσεων του δανείου τους με βάση όχι την τρέχουσα ισοτιμία κατά την καταβολή τους, αλλά με βάση την ευνοϊκή ισοτιμία που ίσχυε κατά το χρόνο σύναψης της σύμβασης. Η νομολογία εμφανίστηκε διχασμένη όσον αφορά το ζήτημα του συναλλαγματικού κινδύνου και οι θέσεις της αναλύονται στην παρούσα εργασία. Σήμερα η Ολομέλεια του Αρείου Πάγου με την κομβική απόφασή της 4/2019 έχει δώσει λύση στο ανωτέρω ζήτημα δικαιώνοντας τις τράπεζες και απορρίπτοντας τον ισχυρισμό περί καταχρηστικότητας του όρου που προέβλεπε αποπληρωμή της δόσης του δανείου με την ισχύουσα κατά την ημέρα καταβολής της ισοτιμία.

Προς την κατεύθυνση προστασίας και διασφάλισης των συμφερόντων των δανειοληπτών, οι οποίοι θεωρούνται ως ασθενέστερο μέλος στις εν λόγω συμβάσεις, κινήθηκε η Οδηγία 2014/17/ΕΕ «σχετικά με τις συμβάσεις πίστωσης για καταναλωτές για ακίνητα που προορίζονται για κατοικία και την τροποποίηση των Οδηγιών 2008/48/ΕΚ και 2013/36/ΕΕ και του Κανονισμού αριθ. 1093/2010», η οποία ενσωματώθηκε στο εθνικό μας δίκαιο με τον Νόμο 4438/2016. Πράγματι, η εν λόγω Οδηγία παρέχει δικλίδες ασφαλείας στους δανειολήπτες, υποχρεώνοντας τις τράπεζες στην παροχή συγκεκριμένων, εξειδικευμένων και εξατομικευμένων κάθε φορά πληροφοριών, οι οποίες περιλαμβάνουν ως ξεχωριστό τμήμα τους και την ενημέρωση σχετικά με τον συναλλαγματικό κίνδυνο. Ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα που τέθηκαν με την εν λόγω Οδηγία και που είχε εισαχθεί, ωστόσο, για πρώτη φορά με την Οδηγία 2008/48/ΕΚ ήταν η αρχή του υπεύθυνου δανεισμού, η οποία επιβάλλει στις τράπεζες την υποχρέωση ελέγχου την πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή. Η αρχή αυτή αναλύεται σε ξεχωριστό κεφάλαιο της παρούσας εργασίας.

Συνεπώς, σήμερα, σε αντίθεση με τα προηγούμενα έτη της αθρόας σύναψης των δανειακών συμβάσεων με ρήτρα ξένου νομίσματος, κατά τα οποία οι δανειολήπτες δεν προστατεύονταν επαρκώς, σήμερα, καλύπτονται από έναν υψηλό βαθμό προστασίας που τους παρέχει η ανωτέρω Οδηγία και σε κάθε περίπτωση ελέγχεται η φερεγγυότητα και η πιστοληπτική τους ικανότητα, οι οποίες εάν δεν επαληθευτούν δεν χορηγείται το στεγαστικό δάνειο.

Η παρούσα εργασία αρχικά πραγματεύεται την νομιμότητα της χορήγησης των ιδιόμορφων αυτών δανειακών συμβάσεων, την αυξημένη προστασία των δανειοληπτών ενυπόθηκων πιστώσεων σήμερα, όπως προκύπτει από την Οδηγία 2014/17/ΕΕ και τον Νόμο 4438/2016 και, τέλος, τους Γενικούς Όρους συναλλαγών που περιλαμβανόταν σε κάθε επιμέρους δανειακή σύμβαση με έμφαση στον όρο σχετικά με την συναλλαγματική ισοτιμία.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πίνακας κυριότερων συντομογραφιών

Εισαγωγή

Κεφάλαιο πρώτο.

Νομική φύση και νομιμότητα των συμβάσεων.

- I. Νομική φύση.
- II. Νομιμότητα της χορήγησης δανείων με ρήτρα ξένου νομίσματος.

Κεφάλαιο δεύτερο.

Οι υποχρεώσεις ενημέρωσης και προστασίας των δανειοληπτών ενυπόθηκων πιστώσεων στο εθνικό και ενωσιακό δίκαιο.

- I. Η υποχρέωση ενημέρωσης των δανειοληπτών σε CHF σύμφωνα με την ΠΔΤΕ 2501/31.10.2002 και τη Σύσταση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Συστημικού Κινδύνου της 21^{ης} Σεπτεμβρίου 2011.
- II. Η υποχρέωση ενημέρωσης των δανειοληπτών σε ελβετικό φράγκο με βάση την αρχή της καλής πίστης του άρθρου 288 ΑΚ.
- III. Η προστασία των δανειοληπτών στο πλαίσιο της ενυπόθηκης πίστης με βάση την Οδηγία 2014/17/ΕΕ και τον Ν. 4438/2016.
 - A. Πρώτος πυλώνας: Διατάξεις πλαισίου (η αρχή της επαγγελματικής δεοντολογίας των πιστωτικών φορέων και των μεσιτών πιστώσεων, η μορφή και το περιεχόμενο της διαφήμισης ενυπόθηκων πιστώσεων).
 - B. Δεύτερος πυλώνας: Οι υποχρεώσεις προσυμβατικής ενημέρωσης.
 - Γ. Τρίτος πυλώνας: Η αρχή του υπεύθυνου δανεισμού.
 - Δ. Η συμβολή της Οδηγίας 2014/17/ΕΕ στην προστασία των ληπτών δανείων

σε ξένο νόμισμα – το δικαίωμα μετατροπής.

Κεφάλαιο τρίτο.

Έλεγχος του κύρους των ΓΟΣ των δανειακών συμβάσεων σε CHF.

- I. Η υπαγωγή των δανειοληπτών σε ελβετικό φράγκο στην έννοια του καταναλωτή σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 4 του Ν. 2251/1994.
- II. Ο έλεγχος της καταχρηστικότητας των ΓΟΣ και η αρχή της διαφάνειας στις δανειακές συμβάσεις σε ξένο νόμισμα.
- III. Ειδικότερα: Ο έλεγχος της διαφάνειας της ρήτρας συναλλαγματικής ισοτιμίας Ευρώ/Ελβετικού Φράγκου.

Κεφάλαιο τέταρτο.

Καταληκτικές παρατηρήσεις – επίλογος.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΥΡΙΟΤΕΡΩΝ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

ΑΕ	Ανώνυμη Εταιρία
ΑΚ	Αστικός Κώδικας
ΑΠ	Άρειος Πάγος
Βλ.	Βλέπε
ΓΟΣ	Γενικοί Όροι Συναλλαγών
ΔΕΕ	Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιριών
ΔΕΚ	Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕεμπΔ	Επιθεώρηση Εμπορικού Δικαίου
ΕπισκΕΔ	Επισκόπηση Εμπορικού Δικαίου
ΕΚ	Ευρωπαϊκή Κοινότητα
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
Εφ	Εφετείο
ΚΥΑ	Κοινή Υπουργική Απόφαση
ΜονΕφ	Μονομελές Εφετείο
ΜονΠρ	Μονομελές Πρωτοδικείο
Ν	Νόμος
ΟΛΑΠ	Ολομέλεια Αρείου Πάγου
ο.π.	όπως παραπάνω
ΠΔ	Προεδρικό Διάταγμα
ΠΠρ	Πολυμελές Πρωτοδικείο
σελ.	σελίδα
ΣΛΕΕ	Συνθήκη Λειτουργίας Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΤΕ	Τράπεζα Ελλάδος
ΤΝΠ	Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών
ΧρηΔικ	Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο

ΧρΙΑ

Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου

LIBOR

London Interbank Offer Rate

MiFID

Markets in Financial Instruments Directive

\

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η χορήγηση δανείων και λοιπών πιστώσεων αποτελεί τραπεζική δραστηριότητα, η οποία σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 11 ν. 4261/2014, ανήκει στις πιστωτικές εργασίες των τραπεζών. Η πιστωτική δραστηριότητα των τραπεζών και οι ρητές αναφορές που γίνονται σε αυτήν στους οργανωτικούς και εποπτικούς του τραπεζικού συστήματος νόμους, δηλώνει ευκρινώς την οικονομική και κοινωνική σημασία που έχει η χορήγηση δανείων στη διαμόρφωση και λειτουργία του τραπεζικού συστήματος. Για τον παραπάνω λόγο και σύμφωνα και με τις διατάξεις του ν.δ. 588/1948, η κεντρική μας τράπεζα, η Τράπεζα της Ελλάδος είναι επιφορτισμένη με την αρμοδιότητα του αυστηρού προληπτικού και κυρωτικού ελέγχου της χορήγησης δανείων και πιστώσεων ¹.

Οι καταναλωτικές πιστώσεις περιλαμβάνονται στις ενεργητικές πιστωτικές εργασίες της λιανικής τραπεζικής και αποτελούν σημαντικό κοινωνικοοικονομικό συντελεστή. Συγκεκριμένα, αποτελούν τον συνδετικό κρίκο μεταξύ της παραγωγής και της διάθεσης των αγαθών και υπηρεσιών, καθώς η πίστωση ενισχύει την αγοραστική δύναμη των καταναλωτών και μετατρέπει την ανάγκη τους για αγαθά και υπηρεσίες σε ζήτηση ². Τον ίδιο ρόλο διαδραματίζουν και οι ενυπόθηκες πιστώσεις, στην περίπτωση των οποίων η ανάγκη για στέγαση μετατρέπεται σε ζήτηση για αγορά ακινήτων μέσω του τραπεζικού δανεισμού. Η ενυπόθηκη πίστη αποτελεί μοχλό κίνησης της οικονομικής δραστηριότητας και σημαντική πτυχή της λιανικής τραπεζικής, καθώς επιτελεί σημαντική λειτουργία στην ανάπτυξη οικονομικών κλάδων, όπως η οικοδομική δραστηριότητα και οι μεσιτικές εργασίες ³.

Εκ πρώτης όψεως, οι ανωτέρω συμβάσεις φαίνονται ωφέλιμες και επικερδείς

¹ Βλ. Σπ. Ψυχομάνη, Τα Τραπεζικά δάνεια σε ελβετικά φράγκα – το πρόβλημα και η λύση του, ΕΕμπΔ 2016, σελ. 263.

² Βλ. Δ. Κλαβανίδου, Καταναλωτικά Δάνεια, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 1997, σελ. 30.

³ Βλ. Δ. Π. Τζάκα, Η ενυπόθηκη πίστη και ο δανεισμός σε αλλοδαπό νόμισμα υπό το φως του Ν. 4438/2016 και της πρόσφατης νομολογίας επί δανείων σε ελβετικό φράγκο σε Ευρωπαϊκό Τραπεζικό Δίκαιο, Ο τραπεζικός δανεισμός, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2019, σελ 55.

τόσο για τον δανειολήπτη όσο και για το τραπεζικό ίδρυμα, αφού εξυπηρετούν τα συμφέροντα και τις επιδιώξεις και των δύο αυτών μερών. Παρουσιάζονται, δηλαδή, από μια πρώτη θεώρηση, ως συμβάσεις win-win καθώς οι τράπεζες από την πλευρά τους διευρύνουν τον κύκλο των εργασιών τους, ενώ οι δανειολήπτες συμπληρώνουν το διαθέσιμο εισόδημά τους, προβαίνοντας στην ικανοποίηση των καταναλωτικών ή στεγαστικών τους αναγκών. Ωστόσο, ο συνεχώς αυξανόμενος αριθμός των Μη Εξυπηρετούμενων Ανοιγμάτων και των λεγόμενων «κόκκινων δανείων» τα τελευταία χρόνια, αναδεικνύει έντονα τον κίνδυνο της μετατροπής των παραπάνω συμβάσεων σε συμβάσεις lose-lose. Ο υπέρμετρος δανεισμός, ο κατακερματισμός των οφειλόμενων δόσεων εκ μέρους των δανειοληπτών και η χρονική μετάθεση της εκπλήρωσης των υποχρεώσεων τους σε συνδυασμό με την ραγδαία αύξηση της προσφοράς χρηματοπιστωτικών προϊόντων εκ μέρους των τραπεζών, οδήγησαν τα τελευταία έτη στην μετατροπή των ανωτέρω πιστώσεων από μέσο ευημερίας σε υπέρμετρο οικονομικό κόστος για τους δανειολήπτες αλλά και σε απώλεια κερδών για τις τράπεζες⁴.

Για τους παραπάνω λόγους και δεδομένου του όγκου της παροχής χρηματοοικονομικών πιστώσεων στο σύστημα του τραπεζικού δανεισμού, οι τράπεζες οφείλουν, στο πλαίσιο άσκησης της παραπάνω δραστηριότητας, να προάγουν και να εξυπηρετούν το γενικό συμφέρον και να προστατεύουν τους αντισυμβαλλομένους τους δανειολήπτες, οι οποίοι κατά κανόνα αποτελούν και το ασθενέστερο μέλος της συναλλαγής. Η υποχρέωση προστασίας πηγάζει αρχικά από την σχέση εμπιστοσύνης που δημιουργείται μεταξύ της τράπεζας και του εκάστοτε δανειολήπτη, στο πλαίσιο της οποίας το πιστωτικό ίδρυμα πρέπει να θέτει ως πρωταρχικό στόχο την προστασία των εννόμων συμφερόντων, της προσωπικότητας και της περιουσίας του πελάτη με βάση τις αρχές της καλής πίστης και των συναλλακτικών ηθών (άρθρα 197,281,288 ΑΚ).

Έκτος από τις ανωτέρω γενικές διατάξεις για την προστασία των δανειοληπτών, οι οποίες θεσπίζονται στο Αστικό μας Κώδικα, την βασική παράμετρο, σήμερα, για τη δημιουργία ενός διαφανούς, αποτελεσματικού και εύρωστου συστήματος χορήγησης χρηματοοικονομικών πιστώσεων αποτελεί η αρχή του υπεύθυνου δανεισμού, για την

⁴ Βλ. Δ. Κλαβανίδου, Η αρχή του υπεύθυνου δανεισμού στις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης, Ευρωπαϊκό Τραπεζικό Δίκαιο, Ο τραπεζικός δανεισμός, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2019, σελ 33.

οποία θα γίνει λόγος παρακάτω. Η έννοια της αρχής του υπεύθυνου δανεισμού εισήχθη για πρώτη φορά ως προληπτικό μέτρο προστασίας του καταναλωτή από τον κίνδυνο της υπερχρέωσης και ως υποχρέωση εκτίμησης της πιστοληπτικής του ικανότητας εκ μέρους της τράπεζας, με την Οδηγία 2008/48/EK. Σήμερα, γίνεται αναφορά σε αυτήν τόσο στον Νόμο 4438/2016, ο οποίος μετέφερε στο ελληνικό δίκαιο την οδηγία 2014/17/ΕΕ όσο και στην Κοινή Υπουργική Απόφαση Ζ1-699/23.06.2010 (εφεξής ΚΥΑ Ζ1-699)⁵.

Εκτός από την χορήγηση δανείων και λοιπών πιστώσεων σε εγγώριο νόμισμα, η οποία αποτελεί τη συνήθη πρακτική, είναι επιτρεπτή και η ελεύθερη χρηματοδότηση των κατοίκων της Ελλάδας σε συνάλλαγμα «για την κάλυψη πάσης φύσεως αναγκών τους στο εσωτερικό ή στο εξωτερικό», όπως προβλέφθηκε από την ΠΔ/ΤΕ 2303/16.5.1994, με βάση την οποία οι παροχές πιστώσεων και οι πληρωμές σε ξένο νόμισμα είναι πλέον απελευθερωμένες. Σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 28 της Οδηγίας 2014/17/ΕΕ «σχετικά με τις συμβάσεις πίστωσης για καταναλωτές για ακίνητα που προορίζονται για κατοικία και την τροποποίηση των Οδηγιών 2008/48/EK και 2013/36/ΕΕ και του Κανονισμού 1093/2010», «*Δάνειο σε ξένο νόμισμα είναι η σύμβαση πίστωσης όπου η πίστωση: α) εκφράζεται σε νόμισμα διαφορετικό από το νόμισμα στο οποίο ο καταναλωτής λαμβάνει το εισόδημά του ή διατηρεί τα περιουσιακά στοιχεία από τα οποία πρόκειται να εξοφληθεί η πίστωση, ή β) εκφράζεται σε νόμισμα διαφορετικό από το νόμισμα του κράτους μέλους κατοικίας του καταναλωτή*».

Η παραπάνω δυνατότητα χορήγησης δανείων με ρήτρα ξένου νομίσματος σε συνδυασμό με την ευνοϊκή ισοτιμία ευρώ – ελβετικού φράγκου και τα χαμηλά επιτόκια δανεισμού του δεύτερου οδήγησαν, κατά τα έτη 2006-2009, τις ελληνικές τράπεζες, στην προσφορά στεγαστικών, κυρίως, δανείων σε ελβετικό φράγκο. Η λήψη των ανωτέρω δανείων είτε συμφωνούταν εξ αρχής σε ελβετικά φράγκα είτε οι τράπεζες προέτρεπαν τους δανειολήπτες να μετατρέψουν το δάνειο, το οποίο είχαν ήδη λάβει σε ευρώ, σε δάνειο ελβετικών φράγκων με κυμαινόμενο επιτόκιο LIBOR (London Interbank Offered Rate). Το επιτόκιο αυτό ήταν ευνοϊκότερο σε σχέση με το διατραπεζικό επιτόκιο των αντίστοιχων δανείων σε Ευρώ, το λεγόμενο EURIBOR, γεγονός που για τους δανειολήπτες συνεπαγόταν χαμηλότερη μηνιαία τοκοχρεωλυτική

⁵ Βλ. Δ. Κλαβανίδου, ο.π., σελ. 39.

δότηση και άρα ένα βασικό κίνητρο σύναψης ενός τέτοιου δανείου ⁶.

Η διαδικασία σύναψης μιας δανειακής σύμβασης σε ελβετικό φράγκο ξεκινούσε με την υποβολή αίτησης χορήγησης δανείου εκ μέρους του δανειολήπτη προς το πιστωτικό ίδρυμα προκειμένου να λάβει ως δάνειο ένα συγκεκριμένο ποσό σε ευρώ. Η τράπεζα από την πλευρά της προέκρινε ως περισσότερο συμφέρουσα λύση την λήψη του δανείου σε ελβετικό φράγκο και σε περίπτωση που ο πελάτης συμφωνούσε, η οφειλή σε ευρώ μετατρέποταν σε ελβετικά φράγκα, με την (ευνοϊκή) ισοτιμία που ίσχυε κατά τον χρόνο της εκταμίευσής τους. Κατ' αποτέλεσμα, το δάνειο καταβαλλόταν σε ελβετικά φράγκα που μετατρέπονταν σε ευρώ και τα οποία λάμβανε ο πελάτης. Η καταβολή των τοκοχρεωλυτικών δόσεων κατά τη διάρκεια αποπληρωμής του δανείου δεν γινόταν σε ελβετικά φράγκα, δυνατότητα, η οποία, ωστόσο, προβλεπόταν για τους δανειολήπτες, αλλά στο ισόποσό τους σε ευρώ με βάση την τρέχουσα κατά τον χρόνο καταβολής της δόσης ισοτιμία ⁷. Για την εξυπηρέτηση κάθε επιμέρους δανειακής σύμβασης με ρήτρα ξένου νομίσματος ανοίγονταν δύο λογαριασμοί. Στον πρώτο εξ αυτών εκταμιευόταν από την ελληνική τράπεζα το ποσό του δανείου σε ελβετικά φράγκα και στον δεύτερο (καταθετικός λογαριασμός) λάμβανε χώρα η αποπληρωμή του δανείου σε ευρώ (ή σε άλλο νόμισμα) από τον λήπτη του δανείου ⁸. Προς εξασφάλιση του δανείου, ο δανειολήπτης παραχωρούσε στην τράπεζα προσημείωση υποθήκης μέχρι το συμφωνημένο ποσό του δανείου πλέον των τόκων ⁹.

Βασικό χαρακτηριστικό των δανειακών συμβάσεων που συνάπτονταν σε ελβετικά φράγκα, όπως και των περισσότερων συμβάσεων που προορίζονται για την κάλυψη στεγαστικών αναγκών, ήταν η μεγάλη διάρκεια της σταδιακής αποπληρωμής των δόσεων του δανείου. Η διάρκεια αυτή κυμαινόταν από δέκα έτη, κατ' ελάχιστο, σε πολλές περιπτώσεις έφτανε τα είκοσι έτη ενώ δεν αποκλείεται να ξεπερνούσε και τα τριάντα έτη μέχρι την τελική αποπληρωμή όλων των επιμέρους τοκοχρεωλυτικών

⁶ Βλ. Ρ. Γιοβανόπουλο, Προστασία δανειολήπτη από δάνεια σε αλλοδαπό νόμισμα, ΕπισκεΔ 2014 σελ. 647.

⁷ Βλ. Χ. Χασάπη, Δάνεια σε ελβετικό φράγκο, Νομική Βιβλιοθήκη 2016, σελ. 1-4.

⁸ Βλ. Γ. Δέλλιο/Α. Βαλτούδη, Συμβάσεις δανείων σε ελβετικό φράγκο. Κύρος γενικών όρων συναλλαγών και συναφή ζητήματα, γνωμοδότηση σε ΕπισκεΔ 2015, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, σελ. 90.

⁹ Βλ. Σπ. Ψυχομάνη, Τραπεζικά στεγαστικά δάνεια σε ελβετικά φράγκα (Το πρόβλημα – προτεινόμενες λύσεις), ΔΕΕ 2015, σελ. 1.

δόσεων. Με βάση τα ανωτέρω, είναι φανερό ότι η σύναψη συμβάσεων δανείου σε συνάλλαγμα εμπεριείχε ένα εγγενές στοιχείο αβεβαιότητας, το οποίο δεν είναι άλλο από τον κίνδυνο μεταβολής της συναλλαγματικής ισοτιμίας μεταξύ των δύο νομισμάτων κατά το χρονικό διάστημα της αποπληρωμής των δόσεων του δανείου. Ο συναλλαγματικός κίνδυνος, όπως ονομάζεται, οδηγεί στην διακύμανση του θεμελίου της παροχής, δηλαδή, στην μεταβολή του ίδιου του κεφαλαίου που καλείται να επιστρέψει ο δανειολήπτης. Το ύψος του κεφαλαίου αυτού διαμορφώνεται από παράγοντες που ο ίδιος δεν μπορεί να προβλέψει και οι οποίοι έχουν ως αποτέλεσμα την ανατροπή της αναλογίας παροχής και αντιπαροχής καθιστώντας έτσι ανυπέρβλητο το πραγματικό κόστος του δανείου ¹⁰.

Ως αντιστάθμισμα για τον συναλλαγματικό κίνδυνο, ορισμένες τράπεζες, στο πλαίσιο σύναψης των δανειακών συμβάσεων σε ξένο νόμισμα, προσέφεραν στον δανειολήπτη ασφαλιστικές διεξόδους. Η πιο διαδεδομένη εξ αυτών ήταν η δυνατότητά του να ασφαλιστεί έναντι ασφαλίστρου, σε περίπτωση που η διακύμανση της συναλλαγματικής ισοτιμίας υπερέβαινε το 5% της αρχικής ισοτιμίας των δύο νομισμάτων. Ωστόσο, η επιπλέον οικονομική επιβάρυνση που συνεπαγόταν η ανωτέρω ασφάλιση και το περιορισμένο του ασφαλισμένου κινδύνου για μεταβολή του επιτοκίου ανώ του 5% σε συνδυασμό με τον καθορισμένο χρόνο της ασφάλισης, ο οποίος κυμαινόταν από τρία έως πέντε έτη, αλλά και η υποτίμηση του ενδεχομένου επέλευσης του συναλλαγματικού κινδύνου από τις τράπεζες, απομάκρυνε τους περισσότερους δανειολήπτες από την παραπάνω επιλογή ¹¹.

Ο συναλλαγματικός κίνδυνος, ωστόσο, σταδιακά επήλθε. Πράγματι, παρά το γεγονός ότι κατά τη διάρκεια των ετών της αθρόας σύναψης των δανειακών συμβάσεων σε ελβετικό φράγκο τα δεδομένα για τους δανειολήπτες φαίνονταν ευνοϊκά, η κατάσταση άρχισε σταδιακά να μετατρέπεται εξαιτίας δύο κυρίως λόγων: ο πρώτος εξ αυτών αφορούσε τη μείωση του ευρωπαϊκού διατραπεζικού επιτοκίου Euribor σε σχέση με το επιτόκιο δανεισμού σε ελβετικά φράγκα (Libor) και ο δεύτερος την ανωτέρω αναφερόμενη σταδιακή ανατροπή της συναλλαγματικής ισοτιμίας ευρώ – ελβετικού φράγκου υπέρ του δεύτερου. Προς επίρρωση των ανωτέρω, αρκεί να αναφέρουμε ότι κατά τα έτη 2006 – 2009 υπήρχε μια μέση επιτοκιακή διαφορά μεταξύ

¹⁰ Βλ. Δ. Σπυράκο, Δάνεια σε συνάλλαγμα και προστασία του οφειλέτη, ΔΕΕ 2015, σελ. 824-825.

¹¹ Βλ. Σ. Ψυχομάνη, Γνωμοδότηση 7/05/2015, www.daneia-chf.gr/nomikes-anartiseis

Libor και Euribor της τάξης του 2%, η οποία σταδιακά εξαφανίστηκε και ότι ενώ το 2006 το 1 ευρώ αντιστοιχούσε σε 1,61 ελβετικά φράγκα (CHF), η ανατροπή της ισοτιμίας των δύο νομισμάτων είχε ως αποτέλεσμα τον Αύγουστο του 2011 το ένα ευρώ να αντιστοιχεί τελικά σε 1,08 ελβετικά φράγκα ¹².

Οι σοβαρές οικονομικές συνέπειες, που συνεπαγόταν η παραπάνω δυσμενής για τον δανειολήπτη οικονομική εξέλιξη, συνίσταντο σε αύξηση του ποσού σε ευρώ που έπρεπε να αποπληρώσει ή σε ελάχιστη μείωσή του ακόμη και μετά την καταβολή αρκετών δόσεων αποπληρωμής του δανείου του. Σε αρκετές περιπτώσεις μάλιστα, το ποσό του άληκτου κεφαλαίου σε Ευρώ ξεπέρασε ακόμη και το ποσό της προσημείωσης υποθήκης του στεγαστικού δανείου παρέχοντας έτσι στην τράπεζα το περιθώριο να ζητήσει πρόσθετες διασφαλίσεις.

Σε μία προσπάθεια μετριασμού του προβλήματος, οι αρνητικές επιπτώσεις του οποίου από το 2008 και μετά ήταν όλο και εντονότερες εξαιτίας της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, η Κεντρική Τράπεζα της Ελβετίας αποφάσισε να προχωρήσει σε «κλείδωμα» της ισοτιμίας του Φράγκου προς το Ευρώ (1 ευρώ προς 1,20 ελβετικά φράγκα κατά κατώτατο όριο). Η παραπάνω κίνηση, ωστόσο, εξαιτίας του προσωρινού της χαρακτήρα, δεν κατάφερε να επιλύσει οριστικά το πρόβλημα. Τρία χρόνια αργότερα, στις 15 Ιανουαρίου 2015, η Κεντρική Τράπεζα της Ελβετίας απελευθέρωσε και πάλι την ισοτιμία του εθνικού της νομίσματος, γεγονός που επιδείνωσε ακόμη περισσότερο τη θέση των δανειοληπτών αυξάνοντας κατακόρυφα το άληκτο κεφάλαιο του δανείου τους ¹³. Η απελευθέρωση του ελβετικού φράγκου και η επακόλουθη ανατίμησή του όχι μόνο έθεσαν σε δυσμενέστερη θέση τους δανειολήπτες, οι οποίοι υποχρεώθηκαν να καταβάλλουν περισσότερα ευρώ για την αποπληρωμή της κάθε δόσης, αλλά προκάλεσαν, επιπλέον, και αναταραχή στις αγορές καθώς το ελβετικό νόμισμα ενισχύθηκε κατά περίπου 30% σε σχέση με το ευρώ (0,805 φράγκα ανά ευρώ)

¹² Βλ. Ρ. Γιοβανόπουλο, Προστασία δανειολήπτη από δάνεια σε αλλοδαπό νόμισμα, ΕπισκεΔ 2014 σελ 647-648, όπου: «αν το 2006 δανειζόσουν 161.000 CHF όφειλες 100.000 ευρώ. Τον Αύγουστο όμως του 2011 το ένα ευρώ αντιστοιχούσε σε 1,08 ελβετικά φράγκα, οπότε για τα 161.000 CHF/100.000 ευρώ που είχες δανειστεί το 2006, αν υποθεθεί ότι στον ενδιάμεσο χρόνο δεν είχαν μεσολαθήσει καταβολές τοκοχρεωλυτικών δόσεων ή ανατοκισμοί, όφειλες πλέον 149.074 ευρώ, δηλαδή, 49,00% περισσότερο».

¹³ Βλ. Χ. Χασάπη, Δάνεια σε ελβετικό φράγκο, Νομική Βιβλιοθήκη 2016, σελ. 4-6

και 25% συγκριτικά με το δολάριο (88 φράγκα ανά δολάριο) ¹⁴.

Ενόψει των ανωτέρω εκτεθέντων, γίνεται σαφές ότι η πλειονότητα των ληπτών δανείων σε ελβετικό φράγκο βρέθηκαν σε αδιέξοδο όσον αφορά τις υποχρεώσεις που είχαν αναλάβει απέναντι στις τράπεζες και σε αδυναμία εκπλήρωσης της παροχής τους, δηλαδή, σε αδυναμία αποπληρωμής των οφειλόμενων δόσεων του δανείου τους. Πολλοί εξ αυτών προσέφυγαν είτε σε ατομικό είτε σε συλλογικό επίπεδο στα δικαστήρια με αίτημα κατά κύριο λόγο τον υπολογισμό των δόσεων του δανείου που είχαν λάβει σε ελβετικά φράγκα με βάση την ισοτιμία που ίσχυε κατά τον χρόνο εκταμίευσης του δανείου και όχι κατά τον χρόνο αποπληρωμής έκαστης δόσης. Οι αποφάσεις των ελληνικών δικαστηρίων επί του ανωτέρω ζητήματος ποικίλλουν και θα αναλυθούν σε επόμενο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Νομική φύση και νομιμότητα

1. Νομική φύση

Στο πλαίσιο της κατάρτισης μιας σύμβασης τίθεται πολλές φορές το ζήτημα της δυνατότητας ή μη των συμβαλλομένων μερών να προβούν στο νομικό της χαρακτηρισμό. Η ιδιωτική αυτονομία υπό την έκφραση της συμβατικής ελευθερίας παρέχει μεν στα συμβαλλόμενα μέρη το δικαίωμα να ρυθμίσουν το περιεχόμενο και τους όρους της μεταξύ τους συναφθείσας σύμβασης, χωρίς, ωστόσο, να τους δίνει την εξουσία να επηρεάζουν τα νομοθετικά προβλεπόμενα και αναγκαστικά ρυθμιζόμενα πρότυπα του κάθε συμβατικού τύπου. Αυτό σημαίνει πως ο νομοθέτης, και όχι τα συμβαλλόμενα μέρη, είναι αυτός που προσδιορίζει τους συμβατικούς τύπους, τα στοιχεία από τα οποία αποτελούνται και τις έννομες συνέπειές τους. Ο προσδιορισμός της νομικής φύσης μιας συμβατικής έννομης σχέσης έχει ιδιαίτερη σημασία προκειμένου να εξετάζεται αν είναι δυνατή η υπαγωγή της στους αντίστοιχους κανόνες αναγκαστικού και ενδοτικού δικαίου και προκειμένου να καθορίζονται οι υποχρεώσεις

¹⁴ <http://www.kathimerini.gr/799544/article/oikonomia/die8nhs-oikonomia/h-elvetia-aifnidiase-tis-agores>

παροχής που απορρέουν από έκαστη συμβατική σχέση.

Όσον αφορά στις συμβάσεις με ρήτρα ξένου νομίσματος τέθηκε πολλές φορές εν όψει των δικαστηρίων το ζήτημα της νομικής τους φύσης, και συγκεκριμένα, εάν αυτές αποτελούν συμβάσεις δανείων κατά το άρθρο 806 ΑΚ ή συμβάσεις παροχής επενδυτικών υπηρεσιών με βάση τον Ν. 3606/2007. Η ένταξη των συμβάσεων με ρήτρα ξένου νομίσματος σε μία από τις δύο αυτές κατηγορίες, παρουσιάζει, εκτός από θεωρητικό, και έντονο πρακτικό ενδιαφέρον. Συγκεκριμένα, σε περίπτωση που οι ανωτέρω συμβάσεις αποτελούν συμβάσεις δανείου με βάση το άρθρο 806 ΑΚ, ο δανειοδότης και ο δανειολήπτης, ως συμβαλλόμενα μέρη μιας αμφοτεροβαρούς σύμβασης αναλαμβάνουν τα αντίστοιχα δικαιώματα και υποχρεώσεις που απορρέουν από αυτή. Οι υποχρεώσεις του πρώτου εξ αυτών εξαρτώνται από τη φύση του δανείου. Σε περίπτωση που πρόκειται για παραδοτικό (re καταρτιζόμενο δάνειο) ο δανειοδότης έχει ήδη εκπληρώσει την υποχρέωση του να μεταβιβάσει το δάνεισμα στον λήπτη του δανείου. Βαρύνεται, ωστόσο με την υποχρέωση να μην ζητήσει την απόδοση του δανείου για το χρονικό διάστημα που διαρκεί η σύμβαση. Εάν, αντίθετα, πρόκειται για συναινετικό δάνειο ο δανειοδότης οφείλει σύμφωνα με το άρθρο 806 ΑΚ να μεταβιβάσει στον οφειλέτη του δανείου *«κατά κυριότητα χρήματα ή άλλα αντικαταστατά πράγματα»* ζητώντας την απόδοση του δανείσματος κατά τη λήξη της σύμβασης. Όσον αφορά στον δανειολήπτη, υποχρεούται να αποδώσει στον δανειοδότη *«άλλα πράγματα της ίδιας ποσότητας και ποιότητας»* με αυτά που έλαβε, κατ' άρθρο 806 ΑΚ, πλέον των τόκων σε περίπτωση που πρόκειται για έντοκο δάνειο¹⁵. Από την άλλη πλευρά αν δεχθούμε πως πρόκειται για σύμβαση παροχής επενδυτικών υπηρεσιών οι δύο συμβαλλόμενοι, δηλαδή ο πάροχος της επενδυτικής υπηρεσίας (τράπεζα) και ο αντισυμβαλλόμενός του αναλαμβάνουν, αφενός ο πρώτος την υποχρέωση διάθεσης των μέσων προκειμένου ο πελάτης να επενδύσει κεφάλαιο σε αυτά, και αφετέρου ο δεύτερος την πραγματοποίηση μιας επένδυσης που βραχυπρόθεσμα ή μακροπρόθεσμα θα του αποφέρει κέρδος. Συνεπώς στην περίπτωση των επενδυτικών υπηρεσιών η ροή του χρήματος είναι αντίθετη από ότι σε μία δανειακή σύμβαση καθώς ο πελάτης της τράπεζας είναι αυτός που επενδύει κεφάλαιο σε ένα προϊόν. Προκειμένου να δοθεί απάντηση στο παραπάνω ζήτημα κρίνεται σκόπιμο να εξεταστεί η έννοια του πιστωτικού ιδρύματος και τα χαρακτηριστικά των

¹⁵ Βλ. Απ. Γεωργιάδη, Ενοχικό Δίκαιο, ειδικό μέρος, Εκδόσεις Π.Ν. Σάκουλας, Αθήνα 2004, σελ. 585 επ.

δύο ανωτέρω μορφών συμβάσεων.

Ως πιστωτικό ίδρυμα σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 3 παρ. 1 περ. α΄ του Ν. 4261/2014, το οποίο παραπέμπει στον Κανονισμό 575/2013 νοείται η ανώνυμη μόνο εταιρία ή ο αμιγής πιστωτικός συνεταιρισμός των οποίων η κύρια, υποχρεωτική και προνομιακή δραστηριότητα έγκειται στην αποδοχή από το κοινό καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων και στη χορήγηση δανείων ή λοιπών πιστώσεων για ίδιο λογαριασμό. Παρά το γεγονός ότι οι δραστηριότητες των πιστωτικών ιδρυμάτων απαριθμούνται περιοριστικά στα πλαίσια του Ν. 3606/2017, γίνεται δεκτό ότι οι ανωτέρω δραστηριότητες μπορούν να περιλαμβάνουν και άλλες συναλλαγές, οι οποίες συντελούν στην εξυπηρέτηση των οικονομικών συμφερόντων των πελατών ή άπτονται της εμπορίας χρήματος ¹⁶. Στον ορισμό της έννοιας του πιστωτικού ιδρύματος περιλαμβάνεται ο προσδιορισμός των δύο βασικών τραπεζικών εργασιών, των καταθέσεων και των χορηγήσεων, οι οποίες συνθέτουν τον πυρήνα της εμπορικής τραπεζικής (commercial banking). Ωστόσο, τόσο ο προϊσχύσας Νόμος 3601/2007 όσο και ο Ν. 4261/2014, που ισχύει σήμερα, καθιέρωσαν το καθολικό τραπεζικό σύστημα, το οποίο δίνει τη δυνατότητα στα πιστωτικά ιδρύματα να παρέχουν και επενδυτικές υπηρεσίες (investment banking) που αναφέρονται σε χρηματοπιστωτικά προϊόντα και παράγωγα ¹⁷.

Οι επενδυτικές υπηρεσίες και οι επενδυτικές δραστηριότητες διακρίνονται και απαριθμούνται στο άρθρο 4 του Ν. 3606/2007, ο οποίος ενσωμάτωσε στην ελληνική έννομη τάξη την Οδηγία 2004/39/EK. Βασικό χαρακτηριστικό των συμβάσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών είναι η επένδυση κεφαλαίου εκ μέρους του πελάτη του πιστωτικού ιδρύματος σε συγκεκριμένο προϊόν, το οποίο διατίθεται από την τράπεζα. Στο πλαίσιο αυτό, ο πελάτης μεταβιβάζει στην τράπεζα το κεφάλαιό του με τη μορφή χρήματος, με σκοπό την βραχυπρόθεσμη ή μακροπρόθεσμη απόληψη κέρδους αναλαμβάνοντας παράλληλα και τον κίνδυνο απώλειας τόσο του προσδοκώμενου κέρδους όσο και του κεφαλαίου που έχει επενδύσει ¹⁸.

¹⁶ Βλ. Σπ. Ψυχομάνη, «Τραπεζικό Δίκαιο», Δίκαιο τραπεζικών συμβάσεων, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2011, σελ. 3-4.

¹⁷ Βλ. Χ. Χασάπη, Δάνεια σε ελβετικό φράγκο, Νομική Βιβλιοθήκη 2016, σελ. 23

¹⁸ Βλ. Γεώργιο Δ. Σωτηρόπουλο, Νομικά ζητήματα σχετικά με συμβάσεις στεγαστικών δανείων με ρήτρα ελβετικού φράγκου (γνωμ.), Τιμητικός Τόμος Νικολάου Κ. Κλαμαρή, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2016, σελ. 1161-1163.

Όσον αφορά στις συμβάσεις δανείου, στο άρθρο 806 ΑΚ, όπως αναλύθηκε και ανωτέρω, ορίζεται ότι: *«Με τη σύμβαση του δανείου ο ένας από τους συμβαλλομένους μεταβιβάζει στον άλλον κατά κυριότητα χρήματα ή άλλα αντικαταστατά πράγματα, και αυτός έχει υποχρέωση να αποδώσει άλλα πράγματα της ίδιας ποσότητας ή ποιότητας»*. Η σύμβαση δανείου, η οποία αποτελεί μια από τις κυριότερες ενοχικές συμβάσεις, είναι η βασικότερη και συνηθέστερη στις συναλλαγές πιστωτική σύμβαση για την κατάρτιση της οποίας είτε απαιτείται η μεταβίβαση της κυριότητας των πραγμάτων από τον δανειοδότη στον δανειολήπτη (παραδοτικό δάνειο) είτε οι συμβαλλόμενοι καταρτίζουν το δάνειο με μόνη τη συναίνεση τους στηριζόμενοι στην αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων και έτσι η σύμβαση λειτουργεί και υφίσταται έως ότου καταβληθεί το δάνεισμα (συναινετικό δάνειο) ¹⁹. Ο τρόπος με τον οποίο ο δανειολήπτης θα χρησιμοποιήσει και θα αξιοποιήσει το δάνεισμα (απόκτηση αγαθών, δάνεια εξυγίανσης κ.α.) καθώς και το νόμισμα στο οποίο εκφράζεται το ποσό του δανείου δεν αποτελούν ουσιώδη στοιχεία της σύμβασης ²⁰.

Οι συμβάσεις δανείων με ρήτρα ξένου νομίσματος αποτελούν, με βάση τα ανωτέρω εκτεθέντα, συμβάσεις δανείου με βάση το άρθρο 806 ΑΚ καθώς η τράπεζα μεταβιβάζει στον δανειολήπτη την κυριότητα επί του δανείσματος, σε ξένο νόμισμα, και ο δανειολήπτης αναλαμβάνει την υποχρέωση επιστροφής του εν λόγω κεφαλαίου πλέον των τόκων. Με τη ανωτέρω άποψη συντάσσεται και η ελληνική νομολογία ²¹, η οποία έχει απορρίψει επανειλημμένα τον ισχυρισμό της υπαγωγής των δανειακών συμβάσεων σε ελβετικό φράγκο στην έννοια της σύμβασης παροχής επενδυτικών υπηρεσιών και τη συνακόλουθη προστασία των δανειοληπτών ως επενδυτών με βάση τις διατάξεις της Οδηγίας 2004/39 (MiFID) και του Ν. 3606/2007 ²². Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η υπ' αριθμόν 14236/2015 απόφαση του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης, η οποία εκδόθηκε επί υποθέσεως χορήγησης δανείου σε ελβετικό φράγκο και σύμφωνα με την οποία: *«για την εκτέλεση της δανειακής σύμβασης όχι μόνο δεν δεσμεύτηκαν κεφάλαια, επί σκοπώ της επερχόμενης αύξησης αυτών και*

¹⁹ Βλ. Ν. Τριάντο, Αστικός Κώδικας, ερμηνεία κατ' άρθρο, 3^η έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη 2015, σελ.1151.

²⁰ Βλ. Απόστολο Σ. Γεωργιάδη, Εγχειρίδιο Ειδικού Ενοχικού Δικαίου, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2014, σελ. 304-308.

²¹ Βλ. ΠπρΑθ 4367/2017, ΕφΑθ 2319/2018, ΤΝΠ Νόμος

²² Για την αντίθετη άποψη βλ. Δ. Σπυράκο, Δάνεια σε συνάλλαγμα και προστασία του οφειλέτη, ΔΕΕ 2015, σελ. 828.

εισροής νέων (κεφαλαίων), αλλά αντιθετα απελευθερώθηκαν κεφάλαια, αφού με τη σύναψη και την υπογραφή της, η εναγόμενη (τράπεζα) απελευθέρωσε το κεφάλαιο [...], το απέδωσε στους ενάγοντες προκειμένου οι τελευταίοι να το διαθέσουν ελεύθερα για την αγορά ακινήτου της επιλογής τους, χωρίς την επέμβαση ή την άσκηση εκ μέρους της διαχειριστικής ή άλλης εξουσίας. Άλλωστε, οι ενάγοντες ουδόλως είναι δυνατό να χαρακτηρισθούν επενδυτές, δοθέντος ότι, κατά δήλωσή τους, σκοπός λήψης του δανείου εκ μέρους τους ήταν η αγορά οικοπέδου και η περαιτέρω ανέγερση επ' αυτού εξοχικής κατοικίας και όχι η προσδοκία περαιτέρω οικονομικού κέρδους, προερχόμενο από την καθ' οιονδήποτε τρόπο εκμετάλλευσή του»²³

Εκτός από την ελληνική νομολογία και το ΔΕΕ έχει αποκλείσει ρητά τον χαρακτηρισμό των συμβάσεων δανείου με ρήτρα ξένου νομίσματος ως συμβάσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών, τονίζοντας στο πλαίσιο προδικαστικής παραπομπής, την οποία του απηύθυνε Ουγγρικό Δικαστήριο (ΔΕΕ C-312/14, Banif Plus Bank Zrt. Κατά Lantos Marton, Lantos Martonee) ότι «οι πράξεις συναλλάγματος που πραγματοποιεί ένα ίδρυμα²⁴, βάσει σχετικών συμβατικών όρων δανείου σε ξένο νόμισμα χρησιμεύουν απλώς και μόνο ως λεπτομέρειες εκτελέσεως των ουσιωδών υποχρεώσεων πληρωμής της σύμβασης δανείου [...] Οι πράξεις αυτές δεν έχουν σκοπό την πραγματοποίηση επενδύσεως, εφόσον ο καταναλωτής αποσκοπεί μόνο στη λήψη των κεφαλαίων ενόψει της αγοράς καταναλωτικού αγαθού ή παροχής υπηρεσίας και όχι, παραδείγματος χάρη, στη διαχείριση συναλλαγματικού κινδύνου ή στην κερδοσκοπία επί της συναλλαγματικής ισοτιμίας ξένου νομίσματος»²⁵

Τέλος, ο νομοθετικός χαρακτηρισμός των συμβάσεων δανείου σε ελβετικό

²³ Έτσι και η **ΕφΘεσσ 1279/2017** σύμφωνα με την οποία: «Οι πράξεις συναλλάγματος, που αποτελούν μέρος σύμβασης δανείου σε ξένο νόμισμα, δεν συνιστούν επενδυτική υπηρεσία, και συνεπώς η χορήγηση του στεγαστικού δανείου δεν υπόκειται στις σχετικές με την προστασία των επενδυτών διατάξεις. Τούτο επειδή ο δανειολήπτης επιδιώκει μόνον τη λήψη των κεφαλαίων, ενόψει της αγοράς αγαθού ή παροχής υπηρεσίας και όχι τη διαχείριση συναλλαγματικού κινδύνου ή την κερδοσκοπία επί της συναλλαγματικής ισοτιμίας ξένου νομίσματος».

²⁴ Ως πράξεις συναλλάγματος νοούνται εδώ σύμφωνα με το ΔΕΕ «ο καθορισμός του ποσού του δανείου σύμφωνα με την τιμή αγοράς του ξένου νομίσματος που ισχύει κατά την αποδέσμευση των κεφαλαίων και ο καθορισμός των ποσών των μηνιαίων δόσεων βάσει της τιμής πώλησης του ξένου νομίσματος που ισχύει κατά τον υπολογισμό κάθε μηνιαίας δόσης».

²⁵ Α. Μπώλος, Δάνεια σε ελβετικό φράγκο, Θεωρητική και πρακτική προσέγγιση, εκδόσεις Διπλογραφία 2016, σελ. 25-28.

φράγκο συνδέεται άμεσα και με τον καθορισμό των προσόντων που απαιτείται να διαθέτουν οι υπάλληλοι της τράπεζας που χορηγεί ένα δάνειο σε ξένο νόμισμα. Σε περίπτωση, λοιπόν, που επικρατούσε η αντίθετη από την προαναφερόμενη άποψη, δηλαδή, η παραδοχή πως τα δάνεια με ρήτρα ξένου νομίσματος εμπεριέχουν επενδυτικό στοιχείο τότε θα έβρισκε ευθεία εφαρμογή η διάταξη του άρθρου 49 παρ. 1 του Ν. 3371/2005²⁶, η οποία υποχρεώνει το προσωπικό των τραπεζών που χορηγούν δάνεια σε συνάλλαγμα να κατέχουν πιστοποιητικό επαγγελματικής επάρκειας παροχής επενδυτικών συμβουλών²⁷.

²⁶ Βλ. Άρθρο 49 ν. 3371/2005 «Υπάλληλοι και στελέχη Επιχειρήσεων Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών (Ε.Π.Ε. Υ.), Ανώνυμων Εταιριών Επενδυτικής Διαμεσολάβησης (Α.Ε.Ε.Δ.), Ανώνυμων Εταιριών Διαχείρισης Αμοιβαίων Κεφαλαίων (Α.Ε.Δ.Α.Κ.) και Ανώνυμων Εταιριών Επενδύσεων Χαρτοφυλακίου (Α.Ε.Ε.Χ.) που είναι αρμόδιοι κατά περίπτωση:

(α) για τη λήψη και τη διαβίβαση εντολών,
(β) την εκτέλεση εντολών,
(γ) την παροχή επενδυτικών συμβουλών,
(δ) τη διαχείριση χαρτοφυλακίων και
(ε) την ανάλυση κινητών αξιών και αγορών χρήματος και κεφαλαίου οφείλουν να διαθέτουν σχετικό πιστοποιητικό επαγγελματικής επάρκειας που χορηγείται από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς. Εφόσον πρόκειται για υπαλλήλους και στελέχη πιστωτικών ιδρυμάτων, το πιστοποιητικό επαγγελματικής επάρκειας χορηγείται από την Τράπεζα της Ελλάδος. Οι εξετάσεις για τη χορήγηση πιστοποιητικού επαγγελματικής επάρκειας διενεργούνται με ευθύνη της επιτροπής Κεφαλαιαγοράς ή από κοινού της Τράπεζας Γης Ελλάδος και της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς. Η χορήγηση του πιστοποιητικού επαγγελματικής επάρκειας δύναται να ανατίθεται και σε άλλους φορείς με τις αποφάσεις των παραγράφων 2 και 3 του παρόντος άρθρου.

2. Με απόφαση της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς καθορίζονται τα τυπικά προσόντα και οι προϋποθέσεις για τη συμμετοχή στις εξετάσεις, η εξεταστέα ύλη, η διοργάνωση σχετικών σεμιναρίων επιμόρφωσης, η διαδικασία των εξετάσεων, οι προϋποθέσεις και η διαδικασία ανανέωσης και ανάκλησης του πιστοποιητικού επαγγελματικής επάρκειας, τα τέλη που πρέπει να καταβάλουν οι υποψήφιοι και οι εταιρίες στις οποίες απασχολούνται ή πρόκειται να απασχοληθούν και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια. Με την ίδια απόφαση μπορεί να προβλέπεται η διαδικασία αναγνώρισης πιστοποιητικών επαγγελματικής επάρκειας που έχουν χορηγηθεί με διαδικασία πιστοποίησης κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης αντίστοιχης με αυτή του παρόντος άρθρου, η δυνατότητα ανάθεσης, εν όλω ή εν μέρει, της διενέργειας των εξετάσεων σε άλλους φορείς, καθώς και λεπτομέρειες σχετικά με την εφαρμογή της εξαίρεσης από τη συμμετοχή σε εξετάσεις».

²⁷ Βλ. ΠπρΑθ 376/2016, ΤΝΠ Νόμος: «Σημειώνεται ότι τα δάνεια σε συνάλλαγμα που δεν είναι ασυνήθη και σύμφωνα με τα παραπάνω, επιτρέπονται στις τραπεζικές συναλλαγές δεν αποτελούν σύνθετα προϊόντα που προσομοιάζουν με προϊόντα

II. Νομιμότητα

Εκτός από το ζήτημα του νομικού χαρακτηρισμού των συμβάσεων με ρήτρα ξένου νομίσματος, οι οποίες με βάση την ανάλυση του προηγούμενου κεφαλαίου αποτελούν συμβάσεις δανείου του άρθρου 806 ΑΚ, σκόπιμο κρίνεται σε δογματικό επίπεδο να απαντηθεί και το ερώτημα αν οι εν λόγω δανειακές συμβάσεις είναι νόμιμες ως μη προσκρούουσες σε διάταξη αναγκαστικού δικαίου, η οποία σε συνδυασμό και με το άρθρο 174 ΑΚ δύναται να πλήττει το κύρος τους.

Στο ανωτέρω ερώτημα απάντηση δίνουν, καταρχάς, οι διατάξεις της ΠΔ/ΤΕ 2325/1994 «Δανεισμός σε συνάλλαγμα κατοίκων από πιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν στην Ελλάδα κ.λπ.», οι οποίες άρουν τους συναλλαγματικούς περιορισμούς που ίσχυαν στις συναλλαγές με ξένο νόμισμα και οι οποίοι στόχευαν στην προστασία του εθνικού μας τότε νομίσματος, της δραχμής. Η συγκεκριμένη ΠΔ/ΤΕ εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση του ΠΔ 96/1993 «Περί προσαρμογής της ελληνικής νομοθεσίας στις διατάξεις της Οδηγίας 88/361/ΕΟΚ και της Οδηγίας 92/122/ΕΟΚ σχετικά με την κίνηση κεφαλαίων», το οποίο τροποποιήθηκε με το ΠΔ 104/1994 και ορίζει σαφώς ότι: «*Επιτρέπεται η χρηματοδότηση σε συνάλλαγμα φυσικών ή νομικών προσώπων κατοίκων εσωτερικού σε συνάλλαγμα από πιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν στην Ελλάδα για την κάλυψη πάσης φύσεως αναγκών τους, στο εσωτερικό ή στο εξωτερικό, για τις οποίες επιτρέπεται αντίστοιχα η χρηματοδότηση σε δραχμές [...]*» υπό ορισμένους όρους και προϋποθέσεις²⁸ και ότι το επιτόκιο και οι λοιποί όροι των

επενδυτικού χαρτοφυλακίου και συνακόλουθα δεν απαιτείται οι υπάλληλοι που παρέχουν τη σχετική μ' αυτά ενημέρωση να έχουν πιστοποιητικό επαγγελματικής επάρκειας παροχής επενδυτικών συμβουλών κατά το άρθρο 49 § 1 του ν. [3371/2005](#) [...]». Βλ. επίσης, **ΠΠρΣπαρτ 16/2016**, ΤΝΠ Νόμος, όπου κρίθηκε ότι: «*τα δάνεια σε συνάλλαγμα δεν αποτελούν σύνθετα επενδυτικά προϊόντα και η ενημέρωση του καταναλωτή από απλούς υπαλλήλους της τράπεζας κρίνεται επαρκής.*

²⁸ [...]1. Η διάρκεια, η τυχόν περίοδος ανανέωσης ή παράτασης των δανείων που συνάπτονται από την έναρξη ισχύος της παρούσας Πράξης, το επιτόκιο και οι λοιποί όροι καθορίζονται ελεύθερα μεταξύ των συναλλασσομένων μερών. 2. Στις χρηματοδοτήσεις που συνάπτονται στα πλαίσια της παρούσας Πράξης μπορούν να χρησιμοποιηθούν ελεύθερα όλες οι χρηματοοικονομικές τεχνικές και παράγωγα προϊόντα, σύμφωνα με τα

σχετικών συμβάσεων καθορίζονται ελεύθερα μεταξύ των συμβαλλομένων²⁹.

Επιπροσθέτως, οι συναλλαγματικοί περιορισμοί στο πλαίσιο των συναλλαγών σε ξένο νόμισμα καταργήθηκαν και δυνάμει της διάταξης του άρθρου 5 παρ. 1 του ν. 2842/2000 «Αντικατάσταση Δρχ από Ευρώ, αγορά συν/τος, κεφάλαιο ΑΕ κλπ», σύμφωνα με το οποίο «Καταργούνται οι διατάξεις του ν. 362/1945, το άρθρο 2 του ν. 944/1946 και γενικά κάθε διάταξη που απαγορεύει τη συνομολόγηση απαιτήσεων και υποχρεώσεων στην Ελλάδα: α) σε συνάλλαγμα, χρυσό ή χρυσά νομίσματα, β) σε εγχώριο νόμισμα, εφόσον το ποσό των απαιτήσεων και υποχρεώσεων αφήνεται να προσδιοριστεί από την τιμή του συναλλάγματος, του χρυσού, χρυσών νομισμάτων ή του τιμαρίθμου»

Κρίσιμη είναι, επιπλέον, προς επίρρωση της νομιμότητας των δανείων σε συνάλλαγμα, και η διάταξη του άρθρου 63 ΣΛΕΕ, η οποία θεσπίζει την αμέσου εφαρμογής ενωσιακή ελευθερία κυκλοφορίας κεφαλαίων, στην έννοια της οποίας περιλαμβάνεται και η σύναψη συμβάσεων δανείου, όπως προκύπτει από την Οδηγία του Παραρτήματος Ι Της οδηγίας 88/361/ΕΟΚ. Η ανωτέρω διάταξη αντανακλάται και στις εσωτερικές συναλλαγές, οι οποίες με βάση την αρχή της ισότητας δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται κατά διαφορετικό τρόπο³⁰.

καθοριζόμενα στην παρ. Α1 της ΠΔ/ΤΕ 2303/94. 3. Το προϊόν του δανείου μπορεί να διατεθεί και απευθείας στο εξωτερικό μέσω της δανείστριας τράπεζας για τους σκοπούς που αναφέρονται στη δανειακή σύμβαση ή να κατατεθεί σε λογαριασμό συναλλάγματος στην εν λόγω τράπεζα. Η διαχείριση του σχετικού συναλλάγματος θα γίνεται ελεύθερα από τις τράπεζες. 4. Εγγυητικές επιστολές. Επιτρέπεται η έκδοση από πιστωτικά ιδρύματα εγγυητικών επιστολών σε συνάλλαγμα για την κάλυψη των δανείων της παρούσας Πράξης. 5. Τήρηση δικαιολογητικών. Οι δανείστριες τράπεζες οφείλουν να τηρούν σε ειδικό κατά δάνειο φάκελο τα εξής δικαιολογητικά: α) Τις βεβαιώσεις αγοράς συναλλάγματος, αφού προηγουμένων ακυρωθούν, στις οποίες οι τράπεζες θα αναγράφουν, κατά την έκδοσή τους, ότι το δραχμοποιημένο συνάλλαγμα αφορά το δάνειο που έχει συναφθεί σύμφωνα με την παρούσα Πράξη. β) Τα παραστατικά χρησιμοποίησης του δανείου[...].»

²⁹ Βλ. Χ. Χασάπη, Δάνεια σε ελβετικό φράγκο, Νομική Βιβλιοθήκη 2016, σελ. 44-45.

³⁰ Βλ. Ρ. Γιοβανόπουλο, Προστασία δανειολήπτη από δάνεια σε αλλοδαπό νόμισμα, ΕπισκΕΔ 2014 σελ. 654 όπου μεταξύ άλλων: «Όπως δε έχει νομολογήσει το ΔΕΚ, η ελευθερία κυκλοφορίας κεφαλαίων απαγορεύει μια εθνική ρύθμιση, η οποία επιβάλλει την εγγραφή σε εθνικό νόμισμα υποθήκης συσταθείσας προς εξασφάλιση απαιτήσεως εξοφλητέας στο νόμισμα άλλου κράτους μέλους. Η απελευθέρωση της κίνησης κεφαλαίων σε διασυνοριακό επίπεδο γίνεται δεκτό ότι δεν αφήνει ανεπηρέαστες και τις

Το νόμιμο και επιτρεπτό της χορήγησης δανείων σε ξένο νόμισμα προκύπτει και από την διάταξη του άρθρου 23 της Οδηγίας 2014/17/ΕΕ που ενσωματώθηκε στην ελληνική νομοθεσία με τον Ν. 4438/2016. Με την εν λόγω διάταξη ο ενωσιακός νομοθέτης ενισχύει την κατάργηση των συναλλαγματικών περιορισμών στην χορήγηση πιστώσεων σε ξένο νόμισμα, θέτοντας την, ωστόσο, υπό αυστηρές προϋποθέσεις, οι οποίες στοχεύουν στην προστασία του δανειολήπτη-καταναλωτή³¹.

Όσον αφορά, τέλος, στη νομολογία των ελληνικών δικαστηρίων, και αυτή τάσσεται υπέρ της νομιμότητας της «*συνομολόγησης οποιασδήποτε ενοχής σε ξένο νόμισμα*» όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στην δεύτερη σκέψη της **ΠπρΑΘ 3789/2015**, η οποία παραπέμπει και στην υπ' αριθμόν **ΑΠ 21/1990**. Αντίστοιχη αναφορά γίνεται, τέλος, και στην απόφαση **ΑΠ 370/2012** όπου αναφέρεται ότι: «*Η συμφωνία μεταξύ πιστούχου και πιστωτικού ιδρύματος, με την οποία χορηγείται δάνειο ή πίστωση σε συνάλλαγμα από το τραπεζικό ίδρυμα και με την οποία καθορίζεται ελεύθερα το επιτόκιο σε ποσοστό μεγαλύτερο εκείνου που ορίζεται για τα εξωτραπεζικά σε συνάλλαγμα επιτόκια είναι καταρχήν έγκυρη και δεσμευτική [...]*³²»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Οι υποχρεώσεις ενημέρωσης και προστασίας των δανειοληπτών ενυπόθηκων πιστώσεων στο εθνικό και ενωσιακό δίκαιο

1. *Η υποχρέωση ενημέρωσης των δανειοληπτών σε CHF σύμφωνα με την ΠΔΤΕ 2501/31.10.2002 και την Σύσταση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Συστημικού Κινδύνου της 21^{ης} Σεπτεμβρίου 2011.*

αμιγώς εσωτερικές συναλλαγές, αλλά επιτάσσει και αυτών την απελευθέρωση μέσω της αρχής της ισότητας».

³¹ Άρθρο 23 Οδηγίας 2014/17/ΕΕ «Δάνεια σε ξένο νόμισμα» 1. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε όταν μια σύμβαση πίστωσης αφορά δάνειο σε ξένο νόμισμα, τη στιγμή που συνάπτεται η σύμβαση να υπάρχει το κατάλληλο κανονιστικό πλαίσιο ώστε να διασφαλίζεται τουλάχιστον ότι: α) ο καταναλωτής έχει το δικαίωμα να μετατρέψει τη σύμβαση πίστωσης σε εναλλακτικό νόμισμα υπό ορισμένες προϋποθέσεις, ή β) υπάρχουν άλλες ρυθμίσεις που περιορίζουν τον συναλλαγματικό κίνδυνο στον οποίο είναι εκτεθειμένος ο καταναλωτής βάσει της σύμβασης πίστωσης [...].

³² Βλ. επίσης **ΠΠρΠατρών 524/2018**, **ΠΠρΠειρ 422/2017**, **ΠΠρΑΘ 1280/2016**, ΤΝΠ Νόμος.

Σήμερα, σε αντίθεση με τα δεδομένα που ίσχυαν στο παρελθόν, η συμμετοχή των ιδιωτών – καταναλωτών στις τραπεζικές και χρηματοπιστηριακές συναλλαγές και η ανάπτυξη νέων χρηματοπιστωτικών προϊόντων παρουσιάζουν συνεχώς ραγδαία αύξηση. Οι τραπεζικές συναλλαγές, ιδίως της καταναλωτικής και στεγαστικής πίστης, είναι μαζικές, τυποποιημένες και μη προσωποπαγείς αναδεικνύοντας με αυτόν τον τρόπο τόσο την αύξηση της πελατειακής βάσης των τραπεζών όσο και τον πρωταγωνιστικό ρόλο των τραπεζικών ιδρυμάτων στην πορεία του οικονομικού συστήματος³³. Στο πλαίσιο αυτό, καθίσταται επιτακτική η υποχρέωση των τραπεζών να παρέχουν στους πελάτες τους την απαραίτητη ενημέρωση, με σκοπό την γεφύρωση του γνωστικού και πληροφοριακού χάσματος που δημιουργείται κατά τη διάρκεια των συναλλαγών και το οποίο προσδίδει στην τράπεζα προνομιακή συναλλακτική θέση³⁴.

Κατά την κατάρτιση μιας δανειακής σύμβασης προκειμένου να διασφαλίζεται η αρχή της διαφάνειας αλλά και η προστασία του δανειολήπτη εφαρμόζεται, κατά πρώτον, η ΠΔΤΕ 2501/31.10.2002, με θέμα: «Ενημέρωση των συναλλασσομένων με τα πιστωτικά ιδρύματα για τους όρους που διέπουν τις συναλλαγές τους». Η συγκεκριμένη πράξη του διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, η οποία εκδόθηκε αρχικά κατ'έξουσιοδότηση του άρθρου 18 παρ. 5 του ν. 2076/1992, έχει ισχύ ουσιαστικού νόμου και περιλαμβάνει κατά κύριο λόγο ένα σύνολο υποχρεώσεων ενημέρωσης των συναλλασσομένων εκ μέρους της τράπεζας σχετικά με *«τη φύση και τα χαρακτηριστικά των προσφερόμενων προϊόντων και υπηρεσιών και εν γένει για τους όρους και τις προϋποθέσεις που διέπουν τις τραπεζικές συναλλαγές»*.

Όσον αφορά στη χορήγηση δανείων και λοιπών πιστώσεων, επιβάλλει στις τράπεζες την υποχρέωση ενημέρωσης των αντισυμβαλλομένων τους σχετικά με καίριας σημασίας ζητήματα, όπως το ύψος των βασικών επιτοκίων χορηγήσεως, την έναρξη και την περίοδο επιτοκισμού των δανείων, την χρονική βάση υπολογισμού των τόκων, τα επιτόκια και την καταβολή των δόσεων. Στις ανωτέρω υποχρεώσεις γενικού χαρακτήρα της τράπεζας, οι οποίες λαμβάνουν την μορφή «τυποποιημένης πληροφόρησης», περιλαμβάνεται ως ελάχιστος βαθμός ενημέρωσης εκ μέρους των πιστωτικών ιδρυμάτων και η υποχρέωση ενημέρωσης *«σχετικά με τον κίνδυνο από*

³³ Βλ. Ν. Ρόκα, Χ. Γκόρτσο, Α. Μικρουλέα, Χ. Λιβαδά, «Στοιχεία τραπεζικού δικαίου», Νομική Βιβλιοθήκη 2016, σελ. 465.

³⁴ Βλ. Γ. Γεωργιάδη, Οι υποχρεώσεις της τράπεζας για ενημέρωση, διαφώτιση και παροχή συμβουλών στον πελάτη, ΧρΙδ 2008, σελ. 865.

ενδεχόμενη διακύμανση της συναλλαγματικής ισοτιμίας στην περίπτωση δανείων σε συνάλλαγμα ή με ρήτρα συναλλάγματος». (Κεφ. Β αριθμ. 2 περ.χ). Προς συμπλήρωση των ανωτέρω, στην περίπτωση χί του ως άνω αριθμού, καθορίζεται, ότι η ελάχιστη ενημέρωση αφορά στη «δυνατότητα και το κόστος χρησιμοποίησης τεχνικών κάλυψης του κινδύνου από τυχόν μεταβολή της συναλλαγματικής ισοτιμίας ή και μεταβολή των επιτοκίων»³⁵.

Με αφορμή την συνεχή αύξηση του αριθμού των δανειακών συμβάσεων που συνάπτονταν με ρήτρα ξένου νομίσματος κατά τα έτη 2006 έως 2009, όπως ειπώθηκε και στην εισαγωγή του παρόντος, παρασχέθηκαν συμπληρωματικές της ΠΔΤΕ 2501/31.10.2002 οδηγίες προς τα τραπεζικά ιδρύματα από την Τράπεζα της Ελλάδος δυνάμει του υπ' αριθμόν 484/19.3.2007 εγγράφου της. Το εν λόγω έγγραφο υπογράμμισε ξανά την ανάγκη προσυμβατικής ενημέρωσης των δανειοληπτών σε ξένο νόμισμα σχετικά με τον συναλλαγματικό κίνδυνο και εξειδίκευσε τον τρόπο πληροφόρησής τους αναφέροντας ότι: *«Η σχετική πληροφόρηση που παρέχεται από τα πιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να περιλαμβάνει παράδειγμα στο οποίο για τον υπολογισμό της δόσης αποπληρωμής του δανείου (κεφάλαιο και τόκοι) θα λαμβάνεται ως ισοτιμία η μέγιστη τιμή αρνητικής διακύμανσης κατά την τελευταία τριετία μεταξύ των νομισμάτων που προσδιορίζουν την οφειλή του δανειολήπτη».*

Οι θέσεις της ελληνικής νομολογίας σχετικά με την υποχρέωση ενημέρωσης των δανειοληπτών για τον συναλλαγματικό κίνδυνο επικεντρώνονται κυρίως στην αδυναμία τους να αντιληφθούν τον αντίκτυπο που θα είχε μακροπρόθεσμα η μεταβολή της συναλλαγματικής ισοτιμίας στο ύψος των οφειλόμενων δόσεων και στο άληκτο κεφάλαιο του δανείου τους. Γίνεται, λοιπόν, δεκτό ότι η ενημέρωση των δανειοληπτών πριν την κατάρτιση μιας δανειακής σύμβασης σε ξένο νόμισμα πρέπει να γίνεται κατά τρόπο που να ενισχύει την κατανόηση των κινδύνων που ενέχει ένα τέτοιο προϊόν δανείου αλλά και κατά τρόπο που να διευκολύνεται η συγκρισιμότητά του με ομοειδή προϊόντα, με την παράθεση αντιπροσωπευτικών παραδειγμάτων³⁶. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει και η υπ' αριθμόν **791/2017 ΕφΠειρ**, *«το πιο σημαντικό στοιχείο για το οποίο όφειλε η εκκαλούσα τράπεζα να ενημερώσει τους εφεσίβλητους, ώστε να μπορούν οι τελευταίοι να σταθμίσουν αν θα υπέγραφαν τις δανειακές συμβάσεις*

³⁵ Βλ. Α. Μπόλο, Δάνεια σε ελβετικό φράγκο, θεωρητική και πρακτική προσέγγιση, Εκδόσεις Διπλογραφία 2016, σελ. 47-48.

³⁶ Βλ. **ΕφΝαυπλ 457/2017, ΠΠρΠειρ 1237/2019**, ΤΝΠ Νόμος.

ή όχι, ήταν ο μεγάλος κίνδυνος που ανελάμβαναν έναντι μιας μελλοντικής σοβαρής μεταβολής της ισοτιμίας και ο τρόπος που η μεταβολή αυτή θα μπορούσε να επιδράσει στην αποπληρωμή των δανείων τους. Η πληροφόρηση αυτή έπρεπε να είναι επαρκής και εξειδικευμένη προκειμένου οι εφεσίβλητοι να λαμβάνουν εμπεριστατωμένες και συνετές αποφάσεις και έπρεπε κατ' ελάχιστον να περιλαμβάνει τις επιπτώσεις που θα είχε όχι μόνο στις δόσεις αλλά και στο κεφάλαιο του δανείου μια σοβαρή υποτίμηση του ευρώ και τυχόν αύξηση του επιτοκίου του Ελβετικού φράγκου»³⁷.

Στον αντίποδα της παραπάνω θέσης, σε αρκετές περιπτώσεις κρίθηκε από τα ελληνικά δικαστήρια ότι ο συναλλαγματικός κίνδυνος αποτελούσε εξ αρχής για τους συμβαλλόμενους δανειολήπτες ένα εγγενές στοιχείο της δανειακής σύμβασης, η μεταβολή του οποίου ήταν αναπόφευκτο ότι μπορεί να επακολουθήσει. Για τον ανωτέρω λόγο, απορρίφθηκε σε πολλές περιπτώσεις ο ισχυρισμός των δανειοληπτών ότι η μεταβολή της συναλλαγματικής ισοτιμίας αποτελεί περιστατικό, το οποίο δεν μπορεί να προβλεφθεί, ενώ προκρίθηκε η άποψη ότι η σύναψη ενός δανείου με ξένο νόμισμα αποτέλεσε συνειδητή επιλογή των δανειοληπτών με σκοπό ακριβώς να επωφεληθούν μιας ευνοϊκής ισοτιμίας³⁸.

Η ευρύτατη διάδοση της χορήγησης δανείων σε ξένο νόμισμα και η συνακόλουθη ανάγκη προστασίας των δανειοληπτών δεν άφησε, όμως, ανεπηρέαστο ούτε τον ευρωπαϊκό χώρο. Στις 21 Σεπτεμβρίου του 2011 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο

³⁷ Έτσι και οι **ΠπρΗρακλ 90/2018, ΕφΘεσσαλ 1279/2017, ΕφΘρακ 21/2017, ΕφΑθ 2319/2018**, ΤΝΠ Νόμος.

³⁸ Βλ. **ΜονΠρΘεσσαλ 8435/2016**, ΤΝΠ Νόμος: «Οι αιτούντες, γνωρίζοντας την έννοια της συναλλαγματικής ισοτιμίας και ότι αυτή δεν είναι σταθερό μέγεθος και, ως εκ τούτου, και τον κίνδυνο που αναλάμβαναν από ενδεχόμενη διακύμανση της συναλλαγματικής ισοτιμίας, επέλεξαν συνειδητά να καταρτίσουν την δανειακή σύμβαση σε ελβετικό φράγκο, προκειμένου να επωφεληθούν ακριβώς από την συναλλαγματική υπεροχή του ευρώ έναντι του ελβετικού φράγκου, κατά το χρόνο εκείνο της σύναψης του δανείου, αλλά και από το χαμηλότερο επιτόκιο σε σχέση με τα χορηγούμενα σε ευρώ δάνεια. Εξάλλου, δεν είναι νοητή η «επιλεκτική» εφαρμογή του όρου περί αποπληρωμής σε ξένο νόμισμα, δοθέντος ότι οι αιτούντες δεν παραπονούνται για το χαμηλό επιτόκιο, που τους εξασφαλίζει το συγκεκριμένο τραπεζικό προϊόν, αλλά επιδιώκουν να ισχύσει η ευνοϊκή γι' αυτούς ισοτιμία των δύο νομισμάτων, σε μία δεδομένη χρονική στιγμή - αυτή της εκταμίευσης του δανείου -, δηλαδή να εξακολουθήσουν να απολαμβάνουν τα οφέλη, που τους παρέχει η σύμβαση δανείου σε ξένο νόμισμα, εξουδετερώνοντας ταυτόχρονα τα μειονεκτήματα. Κατ' αυτόν τον τρόπο, όμως, δεν επιτυγχάνεται η εξισορρόπηση των συμφερόντων των συμβαλλόμενων μερών, ούτε η σύμφωνα με την καλή πίστη και τα συναλλακτικά ήθη άσκηση των δικαιωμάτων τους, έννοιες για τις οποίες γίνεται πολύς λόγος στο υπό κρίση δικόγραφο».

Συστημικού Κινδύνου (ΕΣΣΚ) εξέδωσε σύσταση «σχετικά με τον δανεισμό σε ξένο νόμισμα», στην οποία, αφού επισημαίνεται η αδυναμία των δανειοληπτών να κατανοήσουν τον πραγματικό κίνδυνο μεταβολής της συναλλαγματικής ισοτιμίας, συνιστάται στις εθνικές εποπτικές αρχές και στα κράτη μέλη αφενός να απαιτούν από τα πιστωτικά ιδρύματα την παροχή ολοκληρωμένης και σαφούς πληροφόρησης και αφετέρου να ενθαρρύνουν τη χορήγηση δανείων σε εγχώριο νόμισμα ³⁹. Η ανωτέρω Σύσταση, η οποία ενσωματώθηκε στο εθνικό μας δίκαιο με την υπ' αριθμόν 457/23.4.2013 Εγκύκλιο της ΤτΕ, τονίζει, επίσης, τον κίνδυνο δημιουργίας σημαντικών συστημικών κινδύνων στα κράτη μέλη όπου παρατηρείται αύξηση της χορήγησης των δανείων σε ξένο νόμισμα και επισημαίνει την αυξημένη ανάγκη ελέγχου της φερεγγυότητας των δανειοληπτών πριν την σύναψη μιας τέτοιας δανειακής σύμβασης ⁴⁰.

II. Η υποχρέωση ενημέρωσης των δανειοληπτών σε ελβετικό φράγκο με βάση την αρχή της καλής πίστης του άρθρου 288 ΑΚ

Στην ελληνική έννομη τάξη, εκτός από την εφαρμογή της ΠΔΤΕ 2502/2005 και της Σύστασης του ΕΣΣΚ, οι οποίες αναλύθηκαν ανωτέρω, γίνεται δεκτό από το μεγαλύτερο μέρος της θεωρίας και της νομολογίας ότι η υποχρέωση ενημέρωσης των δανειοληπτών εκ μέρους της τράπεζας στις περιπτώσεις των στεγαστικών πιστώσεων σε ξένο νόμισμα πηγάζει και από την γενικότερη δικαιική αρχή της καλόπιστης συμπεριφοράς του άρθρου 288 ΑΚ. Έτσι, παρά το γεγονός ότι στα πλαίσια των τραπεζικών συναλλαγών επικρατεί η αρχή της αυτοευθύνης, σύμφωνα με την οποία ο αντισυμβαλλόμενος της τράπεζας οφείλει να συλλέγει μόνος του τις απαραίτητες για

³⁹ «Συνιστάται στις εθνικές εποπτικές αρχές και στα κράτη – μέλη να απαιτούν από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα την παροχή την παροχή πρόσφορης πληροφόρησης στους δανειολήπτες σχετικά με τους κινδύνους που συνεπάγεται ο δανεισμός σε ξένο νόμισμα.. η πληροφόρηση αυτή θα πρέπει να είναι επαρκής, προκειμένου οι δανειολήπτες να είναι σε θέση να λαμβάνουν εμπεριστατωμένες και συνετές αποφάσεις, ενώ θα πρέπει να περιλαμβάνει κατ' ελάχιστον τις επιπτώσεις που θα είχε στις δόσεις του δανείου μια σοβαρή υποτίμηση του νόμιμου χρήματος του κράτους μέλους κατοικίας του δανειολήπτη και τυχόν αύξηση του επιτοκίου του ξένου νομίσματος».

⁴⁰ «Συνιστάται στις εθνικές αρχές: να επιτρέπουν τη χορήγηση δανείων σε ξένο νόμισμα μόνο σε δανειολήπτες που αποδεικνύουν την φερεγγυότητά τους, λαμβάνοντας υπόψη τη διάρθρωση της αποπληρωμής του δανείου και την ικανότητα των δανειοληπτών να ανταπεξέρχονται σε αρνητικές διαταραχές των συναλλαγματικών ισοτιμιών και του επιτοκίου του ξένου νομίσματος»

τις συναλλαγές του πληροφορίες και γνώσεις και να τις αξιολογεί, γίνεται δεκτό ότι στις περιπτώσεις εμφανούς γνωστικού προβαδίσματος της τράπεζας σχετικά με έναν κίνδυνο που αγνοεί ο πελάτης, οι συμβατικές υποχρεώσεις πίστης και προστασίας βρίσκουν έρεισμα και στο άρθρο 288 ΑΚ⁴¹. Πράγματι, κατά την κατάρτιση μιας

⁴¹ Βλ. **ΕφαΘ 4617/2012**, ΤΝΠ Νόμος: «Περαιτέρω στο πλαίσιο όλων εν γένει των τραπεζικών συμβάσεων γεννώνται πέραν των υποχρεώσεων των μερών για κύρια παροχή και επιπρόσθετες παρεπόμενες υποχρεώσεις, τις οποίες υπαγορεύει και προσδιορίζει κατά περιεχόμενο η προβλεπόμενη στη διάταξη του άρθρου 288 ΑΚ αρχή της καλής πίστης και των συναλλακτικών ηθών, διευρύνοντας το περιεχόμενο της ενοχής. Επομένως και αυτές οι υποχρεώσεις, παρότι προβλέπονται στο νόμο στο περιθώριο της ενοχής, δεν παύουν να θεωρούνται (και να είναι) συμβατικές, με συνέπεια η παράβαση τους να συνιστά πλημμελή εκπλήρωση της παροχής. Η παραπάνω αρχή λειτουργεί τόσο ως συμπληρωματική των δικαιοπρακτικών βουλήσεων ρήτρα, όσο και ως διορθωτική αυτών, στις περιπτώσεις όπου η συνδρομή ειδικών συνθηκών επιβάλλει παρέκκλιση από την αρχική ρύθμιση της ενοχικής σχέσης. Εξάλλου λόγω της προαναφερόμενης σχέσης ιδιαίτερης εμπιστοσύνης που χαρακτηρίζει κάθε τραπεζική σύμβαση και έχει ως γενικό περιεχόμενο την πίστη κυρίως του πελάτη της τράπεζας ότι αυτή θα πράξει ό,τι είναι αναγκαίο για την εξυπηρέτηση και την προστασία των οικονομικών του συμφερόντων, αλλά και της ίδιας της τράπεζας ότι ο πελάτης της συμπεριφέρεται απέναντι της με ειλικρίνεια και διάθεση να καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια για εκπλήρωση των υποχρεώσεων που αναλαμβάνει, η εφαρμογή των αρχών της καλής πίστης (288 ΑΚ) προσλαμβάνει ιδιαίτερα ευρύ περιεχόμενο και ένταση στα πλαίσια των τραπεζικών συναλλαγών. Οι αρχές αυτές επιβάλλουν τόσο στα διαπραγματευόμενα όσο και στα συμβαλλόμενα μέρη την τήρηση συμπεριφοράς ανταποκρινόμενης στην ιδιαιτερότητα της αμοιβαίας εμπιστοσύνης των μερών». Έτσι και η **ΠΠρΑθ 2087/2004** σύμφωνα με την οποία: «Από τη συναλλακτική σχέση που δημιουργείται μεταξύ τράπεζας και πελάτη προκύπτουν τόσο γενικής φύσεως υποχρεώσεις όσο και ειδικής, οι οποίες έχουν τη βάση τους στη συγκεκριμένη σχέση. Τούτο συμβαίνει για τους εξής κυρίως λόγους: α) Η Τράπεζα είναι επαγγελματίας και γνώστης της αγοράς χρήματος, με ευρύτερη πληροφόρηση στον χρηματοπιστωτικό τομέα, λόγω δε της θέσεώς της αυτής, μπορεί να προκύψει υποχρέωσή της να καταστήσει τον πελάτη της κοινωνό ορισμένων πληροφοριών ή να του παράσχει συμβουλές. β) Από τη συμπεριφορά της τράπεζας εξαρτάται πολλές φορές, ακόμα και η οικονομική υπόσταση του πελάτη της. γ) Οι σχέσεις τράπεζας και πελάτη έχουν εμπιστευτικό και άρα ιδιαίτερα ευαίσθητο χαρακτήρα, δεδομένου ότι η τράπεζα γνωρίζει πολλά προσωπικά και ενδεχομένως απόρρητα στοιχεία του πελάτη της. δ) Τα πιστωτικά ιδρύματα δεν είναι απλές εμπορικές επιχειρήσεις αλλά επιτελούν σημαντικότερη λειτουργία στην εθνική οικονομία κάθε χώρας διότι χρηματοδοτούν το εμπόριο και τη βιομηχανία. Η θέση αυτή των τραπεζών τους επιβάλλει την υποχρέωση ομαλής και καλόπιστης συνεργασίας με τους πελάτες τους και ε) Η Τράπεζα έχει κατά κανόνα μεγαλύτερη οικονομική ισχύ από ό,τι ο πελάτης της. Από τα παραπάνω συνάγεται ότι η θέση της τράπεζας είναι πολύ πλεονεκτικότερη από αυτή των πελατών της, πράγμα που δικαιολογεί τη δημιουργία αυξημένης υποχρέωσης προστασίας των συμφερόντων των πελατών της. Στα ως άνω πλαίσια η τράπεζα υπέχει αυξημένη υποχρέωση προστασίας και πρόνοιας των συμφερόντων των πελατών της, η οποία εξειδικεύεται με βάση και τις ειδικές συνθήκες κάθε συγκεκριμένης περίπτωσης. Και

δανειακής σύμβασης με ρήτρα ξένου νομίσματος το πεδίο είναι τόσο εξειδικευμένο και η πληροφορική ασυμμετρία μεταξύ δανειολήπτη και τράπεζας τόσο έντονη που η εφαρμογή της αρχής της καλής πίστης μπορεί να λειτουργήσει ως μέσο εξισορρόπησης και αποκατάστασης της ορθής λειτουργίας της συμβατικής σχέσης⁴².

III. Η προστασία των δανειοληπτών στα πλαίσια της ενυπόθηκης πίστης με βάση την Οδηγία 2014/17/ΕΕ και τον Ν. 4438/2016

Το ζήτημα των ενυπόθηκων πιστώσεων απασχόλησε τα τελευταία χρόνια έντονα τον ενωσιακό νομοθέτη, ο οποίος προκειμένου να προστατεύσει τους δανειολήπτες από τον κίνδυνο συνομολόγησης δανειακών συμβάσεων, τις οποίες αδυνατούν να εξυπηρετήσουν, αλλά και προκειμένου να προωθήσει τη δημιουργία μιας αποτελεσματικής και ανταγωνιστικής εσωτερικής αγοράς, θέσπισε την Οδηγία 2014/17⁴³.

Το αντικειμενικό πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας 2014/17/ΕΕ «σχετικά με τις συμβάσεις πίστωσης για καταναλωτές για ακίνητα που προορίζονται για κατοικία και την τροποποίηση των Οδηγιών 2008/48/ΕΚ και 2013/36/ΕΕ και του Κανονισμού αριθ. 1093/2010» περιλαμβάνει πιστώσεις που χορηγούνται σε καταναλωτές με σκοπό την απόκτηση ή διατήρηση κυριότητας επί έγγειου ιδιοκτησίας καθώς και όλα τα δάνεια που χορηγούνται στους τελευταίους και εξασφαλίζονται με υποθήκη, προσημείωση

τούτο, διότι μεταξύ τράπεζας και πελάτη δημιουργείται μία εξειδικευμένη σχέση εμπιστοσύνης αλλά εν μέρει και εξάρτησης του πελάτη, καθόσον, όπως προαναφέρθηκε η τράπεζα έχει ειδικές γνώσεις των συνθηκών της αγοράς καθώς και ευρύτατο φάσμα πληροφοριών. Από τη γενική αυτή υποχρέωση απορρέει ειδικότερη υποχρέωση της Τράπεζας να μην επιδιώκει μονομερώς την πρόταξη των ατομικών της συμφερόντων καθώς και ότι η υπό ευρεία έννοια παροχή της πρέπει να τελεί σε σχέση αναλογίας με την αιτούμενη αντιπαροχή από τον πελάτη της».

⁴² Βλ. Ρ. Γιοβανόπουλο, Προστασία δανειολήπτη από δάνεια σε αλλοδαπό νόμισμα, ΕπισκεΔ 2014 σελ. 669.

⁴³ Βλ. Αιτιολογική σκέψη (5): «Για να διευκολυνθεί η δημιουργία και η εύρυθμη λειτουργία εσωτερικής αγοράς με υψηλό επίπεδο προστασίας των καταναλωτών στον τομέα των συμβάσεων πίστωσης που αφορούν ακίνητα και να διασφαλιστεί στους καταναλωτές που επιθυμούν να συνάψουν τέτοιες συμβάσεις ότι μπορούν να το πράττουν με τη βεβαιότητα ότι οι φορείς, με τους οποίους συναλλάσσονται, ενεργούν με επαγγελματισμό και υπευθυνότητα, πρέπει να θεσπιστεί ένα επαρκώς εναρμονισμένο ενωσιακό νομικό πλαίσιο σε διάφορους τομείς, λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορές στις συμβάσεις πίστωσης που προκύπτουν ιδίως από διαφορές στις εθνικές και περιφερειακές αγορές ακινήτων».

υποθήκης ή άλλη αντίστοιχη εξασφάλιση⁴⁴. Στα ανωτέρω δάνεια, και άρα στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω Οδηγίας, εμπίπτουν και αυτά που χορηγούνται με ρήτρα ξένου νομίσματος, οι λήπτες των οποίων προστατεύονται με βάση τις διατάξεις της Οδηγίας, όπως ρητά αναφέρεται στα άρθρα 4 περ. 28 και 23 επ. της Οδηγίας. Σε αντίθεση με τα ανωτέρω, από το πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας, σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 2 αυτής, εξαιρούνται: «α) οι συμβάσεις πίστωσης περιθωρίου αξίας β) οι συμβάσεις πίστωσης με τις οποίες η πίστωση χορηγείται από εργοδότη στους εργαζομένους του ως δευτερεύουσα δραστηριότητα, άτοκα ή με ΣΕΠΕ χαμηλότερα από εκείνα που επικρατούν στην αγορά και τα οποία δεν προσφέρονται γενικά στο κοινό, γ) οι συμβάσεις πίστωσης όπου η πίστωση χορηγείται άτοκα και χωρίς άλλες επιβαρύνσεις εκτός από εκείνες που έχουν σκοπό την ανάκτηση του κόστους που συνδέεται άμεσα με την εξασφάλιση της πίστωσης, δ) οι συμβάσεις πίστωσης υπό μορφή δυνατότητας υπερανάλληψης και στις οποίες η πίστωση πρέπει να εξοφληθεί εντός ενός μηνός, ε) οι συμβάσεις πίστωσης που είναι αποτέλεσμα διακανονισμού, ο οποίος επιτεύχθηκε ενώπιον δικαστηρίου ή άλλης δημόσιας αρχής, στ) οι συμβάσεις πίστωσης που αφορούν την προθεσμιακή εξόφληση υπάρχουσας οφειλής, χωρίς επιβαρύνσεις». Η Οδηγία, τέλος, δεν εφαρμόζεται ούτε στις συμβάσεις δανείου που έχουν ως σκοπό την επισκευή ή την ανακαίνιση κατοικίας, οι οποίες υπάγονται στο πεδίο ρύθμισης της Οδηγίας 2008/48/ΕΚ για την καταναλωτική πίστη⁴⁵.

Η ανωτέρω Οδηγία ενσωματώθηκε στο εθνικό μας δίκαιο με τον ν. 4438/2016 και αποτέλεσε το επιστέγασμα μιας μακρόχρονης προσπάθειας ρύθμισης του ζητήματος των ενυπόθηκων πιστώσεων στον ευρωπαϊκό χώρο και εναρμόνισης των εθνικών εννόμων τάξεων. Οι προσπάθειες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την έκδοση μιας Οδηγίας που θα βελτίωνε το ρυθμιστικό πλαίσιο χορήγησης στεγαστικών δανείων

⁴⁴ Βλ. Άρθρο 4 περ. 3 της Οδηγίας 2014/17/ΕΕ (άρθρο 3 Ν. 4438/2016): «*Σύμβαση πίστωσης: σύμβαση δυνάμει της οποίας πιστωτικός φορέας χορηγεί ή υπόσχεται να χορηγήσει σε καταναλωτή πίστωση κατά την έννοια του άρθρου 3, υπό μορφή προθεσμιακής καταβολής, δανείου ή οποιασδήποτε άλλης παρόμοιας χρηματοδοτικής διευκόλυνσης*».

⁴⁵ Βλ. Χρ. Χασάπη, Η Οδηγία 2014/17/ΕΕ σχετικά με τις συμβάσεις πίστωσης σε καταναλωτές για ακίνητα, που προορίζονται για κατοικία: Μια συνοπτική παρουσίαση, ΔΕΕ 2015 σ. 335, σύμφωνα με την οποία: «*Στην σήμερα ισχύουσα Οδηγία 2008/48/ΕΕ εμπίπτουν μόνο πιστώσεις προς ανακαίνιση ακινήτων, που δεν ασφαρίζονται με εμπράγματο δικαίωμα και δεν υπερβαίνουν τις 75.000 ευρώ. Καθοριστική για τη μη συμπερίληψη της στεγαστικής πίστης στην Οδηγία 2008/48/ΕΕ ήταν η αντίδραση πολλών κρατών κατά μιας ενιαίας ευρωπαϊκής ρύθμισης της αγοράς των στεγαστικών δανείων*»

ξεκίνησαν ήδη από το 1985 με μια πρώτη πρόταση Οδηγίας, συνεχίστηκαν το 2001 με την έκδοση Σύστασης σχετικά με την υποχρέωση παροχής προσυμβατικών πληροφοριών στο πλαίσιο σύναψης στεγαστικών πιστώσεων και εντάθηκαν κατά τα έτη 2005 και 2007 με την έκδοση της Πράσινης και της Λευκής Βίβλου αντίστοιχα. Οι λόγοι καθυστέρησης έκδοσης της ανωτέρω Οδηγίας εντοπίζονται, κατά κύριο λόγο, σε δύο σημεία και αφορούν αφενός το πεδίο ρύθμισής της, δηλαδή, τη στέγη η οποία αποτελεί αγαθό σπουδαιότητας και μεγάλης οικονομικής αξίας και αφετέρου το εφαρμοστέο δίκαιο και τη συνακόλουθη ανάγκη συγκερασμού του ενοχικού και του εμπραγμάτου δικαίου, το οποίο παραδοσιακά εμπίπτει στο νομοθετικό ρυθμιστικό πλαίσιο κάθε επιμέρους κράτους ⁴⁶.

Τέλος, παρά το γεγονός ότι η πρόταση της εν λόγω Οδηγίας εισηγούταν αρχικά την διαμόρφωσή της ως νομοθέτημα πλήρους εναρμόνισης (αιτιολογική σκέψη 7 της πρότασης της Οδηγίας 2014/17/ΕΕ), το άρθρο 2 παρ. 1 του τελικού κειμένου υιοθέτησε την αρχή της ελάχιστης εναρμόνισης ⁴⁷. Με αυτόν τον τρόπο δίνεται η δυνατότητα στον εθνικό νομοθέτη να θεσπίσει αυστηρότερους κανόνες προκειμένου να διασφαλιστεί αποτελεσματικότερα η θέση του δανειολήπτη. Κατά παρέκκλιση, ωστόσο, της αρχής της ελάχιστης εναρμόνισης, η παρ. 2 του ίδιου άρθρου απαγορεύει στα κράτη μέλη να εισάγουν αποκλίνουσες ρυθμίσεις όσον αφορά στις τυποποιημένες προσυμβατικές πληροφορίες μέσω του ESIS και ως προς το κοινό ενωσιακό πρότυπο Συνολικό Ετήσιο Πραγματικό Επιτόκιο (ΣΕΠΕ) ⁴⁸.

Στο υποκειμενικό πεδίο της Οδηγίας, το οποίο οριοθετείται κατά διττό τρόπο, γίνεται αναφορά αφενός στο πρόσωπο του πιστοδότη, ήτοι του πιστωτικού φορέα, ο

⁴⁶ Βλ. Α. Πελένη – Παπαγεωργίου, Η ελάχιστης εναρμόνισης Οδηγία 2014/17/ΕΕ σχετικά με τις συμβάσεις πίστωσης για ακίνητα που προορίζονται για κατοικία, ΧρηΔικ 2015, σελ. 330.

⁴⁷ Άρθρο 2 παρ. 1 Οδηγίας 2014/17/Ε: «Η παρούσα Οδηγία δεν εμποδίζει τα κράτη – μέλη να διατηρούν ή να θεσπίζουν πιο αυστηρές διατάξεις προκειμένου να προστατεύσουν τους καταναλωτές, με την προϋπόθεση ότι οι διατάξεις αυτές να είναι συνεπείς με τις υποχρεώσεις τους σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης»

⁴⁸ Άρθρο 2 παρ. 2 Οδηγίας 2014/17/ΕΕ: «Κατά παρέκκλιση από την παράγραφο 1, τα κράτη μέλη δεν διατηρούν ή δεν θεσπίζουν στο εθνικό τους δίκαιο διατάξεις που να παρεκκλίνουν από αυτές του άρθρου 14 παράγραφος 2 και του παραρτήματος II μέρος Α όσον αφορά τις τυποποιημένες προσυμβατικές πληροφορίες μέσω του τυποποιημένου ευρωπαϊκού δελτίου πληροφοριών (ESIS) και του άρθρου 17 παράγραφοι 1 ως 5, 7 και 8 και του παραρτήματος I όσον αφορά το κοινό και συνεπές ενωσιακό πρότυπο για τον υπολογισμό του συνολικού ετήσιου πραγματικού επιτοκίου (ΣΕΠΕ)».

οποίος χορηγεί ή υπόσχεται να χορηγήσει την πίστωση, και αφετέρου στου πιστολήπτη, ο οποίος συνδέεται με την έννοια του καταναλωτή. Σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 2 της Οδηγίας 2014/17/ΕΕ, ως πιστωτικός φορέας νοείται «κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που χορηγεί ή υπόσχεται να χορηγήσει πίστωση η οποία εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3, στο πλαίσιο της εμπορικής, επιχειρηματικής ή επαγγελματικής του δραστηριότητας» ενώ ως πιστολήπτης – καταναλωτής, ορίζεται «κάθε φυσικό πρόσωπο, το οποίο επιδιώκει σκοπούς που δεν σχετίζονται με την εμπορική, επιχειρηματική ή επαγγελματική του δραστηριότητα» (άρθρο 3 στοιχ. α' της Οδηγίας 2008/48/ΕΚ) ⁴⁹. Σχετικά με τους ανωτέρω επιδιωκόμενους σκοπούς του δανειολήπτη, ορίζεται, επιπροσθέτως, στην αιτιολογική σκέψη 12 της Οδηγίας, ότι ακόμα και αν η σύναψη της δανειακής σύμβασης έχει διττό σκοπό και σχετίζεται εν μέρει και με εμπορική ή επιχειρηματική του δραστηριότητα, αυτή δεν πρέπει να έχει «εξέχουσα θέση στο γενικό πλαίσιο της σύμβασης» ⁵⁰. Ενόψει των ανωτέρω προκρίνεται

⁴⁹ Για την έννοια του καταναλωτή βλ. και **ΜΠρΜυτιλ 212/2014** σύμφωνα με την οποία επικρατέστερος όρος για την έννοια του καταναλωτή είναι ο ακόλουθος: «το πρόσωπο που συναλλάσσεται για μη επαγγελματικούς σκοπούς, διότι στα πλαίσια των συναλλαγών αυτών δεν έχει αποκτήσει τις γνώσεις, την εμπειρία και εν γένει την εξειδικευμένη στο αντικείμενο αυτό διαπραγματευτική ικανότητα που έχει ο προμηθευτής, γεγονός που δικαιολογεί την προστασία του από το νόμο. Έτσι, ουσιαστικό κριτήριο για τον χαρακτηρισμό του συμβαλλομένου ως καταναλωτή, πρέπει να είναι η ερασιτεχνική ιδιότητα του αποδέκτη του αγαθού, ως προς τη συγκεκριμένη συναλλαγή. Επομένως, μόνο οι συμβάσεις που συνάπτονται για την κάλυψη ιδίων καταναλωτικών αναγκών ενός ατόμου σε ιδιωτικό επίπεδο, εμπίπτουν στις διατάξεις που προστατεύουν τον καταναλωτή, ως θεωρούμενο οικονομικά ασθενέστερο μέρος. Έτσι, και στις αποφάσεις του ΔΕΚ, κοινό χαρακτηριστικό και εννοιολογικός πυρήνας του ορισμού του καταναλωτή, αποτελεί η μη ικανοποίηση επαγγελματικών αναγκών με τη σύναψη της σύμβασης και όχι η ιδιότητα του συμβαλλόμενου λήπτη των υπηρεσιών ως εμπόρου ή ελεύθερου επαγγελματία και συνεπώς ο όρος καταναλωτής περιλαμβάνει και εμπόρους και ελεύθερους επαγγελματίες, εφόσον αυτοί συνάπτουν συμβάσεις για τις ιδιωτικές τους ανάγκες. Μόνον όταν οι επιχειρούμενες, από τους τελευταίους συναλλαγές συναρτώνται λειτουργικά με την άσκηση του επαγγέλματος τους, δεν τίθεται θέμα προστασίας τους με τις προβλεπόμενες ρυθμίσεις [...]

⁵⁰ Βλ Αιτιολογική σκέψη 12 Οδηγίας 2017/14/ΕΕ : «Ο ορισμός του καταναλωτή θα πρέπει να καλύπτει τα φυσικά πρόσωπα που ενεργούν έξω από το πεδίο της εμπορικής, επιχειρηματικής ή επαγγελματικής τους δραστηριότητας. Όμως, σε περίπτωση συμβάσεων διττού σκοπού, όπου η σύμβαση συνάπτεται για σκοπούς κείμενους εν μέρει εντός και εν μέρει εκτός των εμπορικών δραστηριοτήτων, της επιχειρηματικής δραστηριότητας ή του επαγγέλματος του προσώπου, η δε εμπορική, επιχειρηματική ή επαγγελματική σκοπιμότητα είναι τόσο περιορισμένη ώστε να μην έχει εξέχουσα θέση στο γενικό πλαίσιο της σύμβασης, το εν λόγω πρόσωπο θα πρέπει επίσης να θεωρείται καταναλωτής»

ευκρινώς ο στόχος της Οδηγίας για την κατοχύρωση ενός υψηλού επιπέδου προστασίας και διαφύλαξης των συμφερόντων και της οικονομικής θέσης του καταναλωτή. Όσον αφορά στον Έλληνα νομοθέτη, υιοθετεί με το άρθρο 3 περ. 1 Ν. 4438/2016 τον ορισμό του καταναλωτή, όπως προκύπτει από τις διατάξεις της Οδηγίας, χωρίς να τον εξειδικεύσει με την προσφυγή στην έννοια του καταναλωτή ως τελικού αποδέκτη της χορηγηθείσας πίστωσης (άρθρο 1 παρ. 4 στοιχ. α' Ν. 2251/1994).

Έχοντας ως στόχο την κατοχύρωση ενός ενιαίου εύρωστου και υπεύθυνου συστήματος ενυπόθηκου δανεισμού στον ευρωπαϊκό χώρο, το οποίο θα διαφυλάττει ένα υψηλό επίπεδο προστασίας των καταναλωτών, η Οδηγία 2014/17/ΕΕ στηρίζεται σε τρεις βασικούς πυλώνες οργάνωσης της χορήγησης ενυπόθηκων πιστώσεων. Ο πρώτος εξ αυτών αφορά στην διαμόρφωση ενός κανονιστικού πλαισίου δραστηριοποίησης των συμβαλλομένων μερών, ο δεύτερος στην παροχή μιας ολοκληρωμένης και σαφούς προσυμβατικής ενημέρωσης των υποψήφιων δανειοληπτών στο πλαίσιο της υιοθέτησης του επονομαζόμενου «μοντέλου πληροφόρησης» και ο τρίτος στην ενίσχυση της αρχής του υπεύθυνου δανεισμού με την καθιέρωση της υποχρέωσης αξιολόγησης εκ μέρους του πιστωτικού φορέα της πιστοληπτικής ικανότητας του δανειολήπτη.

Α. 1^{ος} πυλώνας: Διατάξεις πλαισίου (η αρχή της επαγγελματικής δεοντολογίας των πιστωτικών φορέων και των μεσιτών πιστώσεων, η μορφή και το περιεχόμενο της διαφήμισης ενυπόθηκων πιστώσεων).

Στο πλαίσιο της προσπάθειας βελτίωσης των συνθηκών για την εδραίωση και τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς στον τομέα των ενυπόθηκων πιστώσεων αλλά και της εξασφάλισης ενός υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών, όπως προβλέπεται στις υπ' αριθ. 8 και 5 σκέψεις της Οδηγίας 2014/17/ΕΕ, τίθεται στο άρθρο 7 παρ. 1 της Οδηγίας η βασική εν προκειμένω αρχή της επαγγελματικής δεοντολογίας. Η ανωτέρω αρχή επιβάλλει στα κράτη μέλη να διασφαλίζουν ότι κατά την διαδικασία σύναψης μιας ενυπόθηκης δανειακής σύμβασης ή κατά την παροχή συμβουλών στα πλαίσια αυτής, ο πιστωτικός φορέας ή ο μεσίτης πιστώσεων οφείλουν να ενεργούν «με εντιμότητα, δικαιοσύνη, διαφάνεια και επαγγελματισμό, λαμβάνοντας υπόψη τα δικαιώματα και τα συμφέροντα των καταναλωτών».

Επιπλέον, σχετικά με τους επιφορτισμένους με την αρμοδιότητα παροχής συμβουλών και σύναψης ενυπόθηκων δανειακών συμβάσεων υπαλλήλους της

τράπεζας, ορίζεται στην παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου (άρθρο 6 παρ. 3 Ν. 4438/2016) ότι η αμοιβή τους «δεν πρέπει να συναρτάται με τον αριθμό ή το ποσοστό των αιτήσεων που γίνονται δεκτές και ότι η πολιτική αμοιβών συνάδει με την ορθή και αποτελεσματική διαχείριση των κινδύνων[...]». Το ανωτέρω προκύπτει και από την αιτιολογική σκέψη 35 της Οδηγίας, η οποία θέτει ως σκοπό τον περιορισμό των κακόβουλων πρακτικών πώλησης και την εξασφάλιση ότι ο τρόπος αμοιβής του προσωπικού των πιστωτικών ιδρυμάτων δεν θα το εμποδίζει από την βασική του υποχρέωση, να θέτει δηλαδή ως πρωταρχικό του στόχο την εξυπηρέτηση των συμφερόντων του αντισυμβαλλόμενου καταναλωτή⁵¹. Τέλος, στη διάταξη του άρθρου 9 της Οδηγίας (άρθρο 8 Ν. 4438/2016) προβλέπεται και η επαγγελματική επάρκεια, την οποία απαιτείται να διαθέτει το προσωπικό της τράπεζας που είναι υπεύθυνο για την κατάρτιση συμβάσεων ενυπόθηκης πίστης και τονίζεται η υποχρέωσή του να διαθέτει τις κατάλληλες γνώσεις αλλά και να τις επικαιροποιεί.

Στην ίδια κατεύθυνση κινείται και το άρθρο 6 της Οδηγίας 2014/14/ΕΕ με τίτλο «Χρηματοοικονομική διαπαιδαγώγηση των καταναλωτών» (άρθρο 5 Ν. 4438/2016), το οποίο αφενός κάνει αναφορά στην σημασία της εφαρμογής της αρχής του υπεύθυνου δανεισμού, η οποία θα αναλυθεί κατωτέρω, και αφετέρου δίνει έμφαση στην υποχρέωση παροχής σαφών πληροφοριών στους καταναλωτές για τη διαδικασία χορήγησης μιας ενυπόθηκης πίστωσης.

Την υποχρέωση των τραπεζικών ιδρυμάτων να ενεργούν στις συναλλαγές με ειλικρίνεια προτάσσοντας την ανάγκη προστασίας των δανειοληπτών και αποφεύγοντας την εξυπηρέτηση ιδίων συμφερόντων υπογραμμίζουν και αρκετές

⁵¹ Αιτιολογική σκέψη 35 Οδηγίας 2014/17/ΕΕ: «Ο τρόπος με τον οποίο οι πιστωτικοί φορείς, οι μεσίτες πιστώσεων και οι εντεταλμένοι αντιπρόσωποι αμείβουν το προσωπικό τους θα πρέπει να αποτελεί έναν από τους βασικούς όρους για τη διασφάλιση της εμπιστοσύνης του καταναλωτή στον χρηματοπιστωτικό τομέα. Η παρούσα οδηγία προβλέπει κανόνες για την αμοιβή του προσωπικού με το σκοπό να περιοριστούν οι κακόβουλες πρακτικές πώλησης και να εξασφαλιστεί ότι ο τρόπος αμοιβής του προσωπικού δεν το εμποδίζει να συμμορφώνεται με την υποχρέωση να λαμβάνει υπόψη τα συμφέροντα του καταναλωτή. Ειδικότερα οι πιστωτικοί φορείς, οι μεσίτες πιστώσεων και οι εντεταλμένοι αντιπρόσωποι δεν θα πρέπει να χαράσσουν την πολιτική αμοιβών κατά τρόπο που θα έδινε στο προσωπικό τους κίνητρα να συνάπτει συγκεκριμένο αριθμό ή είδος συμβάσεων πίστωσης ή να παρέχει στους καταναλωτές συγκεκριμένες συμπληρωματικές υπηρεσίες, χωρίς να λαμβάνει ρητά υπόψη τα συμφέροντα και τις ανάγκες τους [...]».

αποφάσεις ελληνικών δικαστηρίων, όπως η **ΜονΕφ Βορείου Αιγαίου 84/2015**⁵², η οποία, αναφερόμενη στην σημαντική λειτουργία των τραπεζών στις συναλλαγές, επιβάλλει την παροχή συμβουλών σε κάθε πελάτη ανάλογα με τις συγκεκριμένες συνθήκες και το επίπεδο γνώσεών του και τονίζει την ανάγκη να τελεί η παροχή της σε σχέση αναλογίας με την αιτούμενη από τον πελάτη της αντιπαροχή⁵³.

Όσον αφορά την διαφήμιση των ενυπόθηκων πιστώσεων, το άρθρο 11 της Οδηγίας βασίστηκε στο πρότυπο του άρθρου 4 της Οδηγίας 2008/48/ΕΕ προβλέποντας ως υποχρεωτική την αναγραφή μιας σειράς τυποποιημένων πληροφοριών προκειμένου να παρέχονται όλες οι απαραίτητες διευκρινίσεις στους υποψήφιους δανειολήπτες – καταναλωτές σχετικά με τις συμβάσεις πίστωσης, οι οποίες αναφέρουν «επιτόκιο ή τυχόν αριθμητικά στοιχεία που αφορούν το κόστος της πίστωσης».

Μεταξύ των τυποποιημένων αυτών πληροφοριών μεγαλύτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η υποχρεωτική αναφορά στο χρεωστικό επιτόκιο, το οποίο πρέπει να προσδιορίζεται αν είναι σταθερό ή κυμαινόμενο σε συνδυασμό και με τις τυχόν επιβαρύνσεις που περιλαμβάνονται στο συνολικό κόστος της πίστωσης, το Συνολικό Ετήσιο Πραγματικό Ποσοστό Επιβάρυνσης (ΣΕΠΕ), το συνολικό ύψος των δόσεων του δανείου αλλά και μια «προειδοποίηση σχετικά με το γεγονός ότι πιθανές διακυμάνσεις της συναλλαγματικής ισοτιμίας θα μπορούσαν να επηρεάσουν το ποσό που πρέπει να καταβάλει ο καταναλωτής». Η τελευταία προειδοποίηση αποτελεί κατά κύριο λόγο δικλείδα προστασίας και υποχρεωτικό πεδίο ενημέρωσης για τους καταναλωτές που συνάπτουν συμβάσεις δανείων με ρήτρα ξένου νομίσματος, για τους οποίους, όπως έχει ειπωθεί, η διακύμανση της συναλλαγματικής ισοτιμίας μπορεί να επηρεάσει το ύψος των οφειλόμενων δόσεων του δανείου τους. Επί πίστωσης σε αλλοδαπό νόμισμα προβλέπεται, επίσης, ως υποχρεωτική, κατά το πρότυπο της Οδηγίας 2008/48/ΕΕ, και η σαφής και κατανοητή ενημέρωση των καταναλωτών για τον προσδιορισμό του νομίσματος και των επιπτώσεων στον πιστολήπτη.

⁵² Βλ. ΜονΕφ Βορείου Αιγαίου 84/2015, ΔΕΕ 2016/264, ΤΝΠ Νόμος.

⁵³ Βλ. Δ. Π. Τζάκα, Η ενυπόθηκη πίστη και ο δανεισμός σε αλλοδαπό νόμισμα υπό το φως του Ν. 4438/2016 και της πρόσφατης νομολογίας επί δανείων σε ελβετικό φράγκο, ευρωπαϊκό τραπεζικό δίκαιο, ο τραπεζικός δανεισμός, πρακτικά ημερίδας 13 Σεπτεμβρίου 2017, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2019 σελ 72.

B. Δεύτερος πυλώνας: Οι υποχρεώσεις προσυμβατικής ενημέρωσης

Όσον αφορά στο στάδιο ενημέρωσης των καταναλωτών πριν την κατάρτιση της δανειακής σύμβασης, η Οδηγία 2014/17/ΕΕ δεν περιορίζεται μόνο στην υποχρέωση παροχής τυποποιημένης προσυμβατικής πληροφόρησης μέσω του ESIS (Τυποποιημένο Ευρωπαϊκό Δελτίο Πληροφοριών) προς τους υποψήφιους δανειολήπτες αλλά επιβάλλει και την εξατομικευμένη πληροφόρησή τους σχετικά με τα δεδομένα που κρίνεται κατά περίπτωση απαραίτητο να γνωρίζουν. Έτσι, σύμφωνα με το άρθρο 14 παρ. 1 της Οδηγίας (άρθρο 13 Ν. 4438/2016): *«Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι ο πιστωτικός φορέας και, κατά περίπτωση, ο μεσίτης πιστώσεων ή ο εντεταλμένος αντιπρόσωπος παρέχουν στον καταναλωτή τις εξατομικευμένες πληροφορίες που είναι απαραίτητες για τη σύγκριση των πιστώσεων που διατίθενται στην αγορά, την αξιολόγηση των επιπτώσεών τους και τη λήψη τεκμηριωμένης απόφασης σχετικά με τη σύναψη σύμβασης πίστωσης»*⁵⁴. Οι εξατομικευμένες αυτές πληροφορίες στοχεύουν στην έγκαιρη και πλήρη ενημέρωση του καταναλωτή πριν από την σύναψη της σύμβασης πίστωσης ώστε αυτός *«να είναι σε θέση να συγκρίνει και να μελετήσει τα χαρακτηριστικά των χρηματοπιστωτικών προϊόντων»*, όπως προβλέπει και η αιτιολογική σκέψη 40 της Οδηγίας⁵⁵. Επιπλέον, κατά τη διαδικασία παροχής των προσυμβατικών πληροφοριών δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην ανάγκη των καταναλωτών για πρόσθετη βοήθεια όσον αφορά τα παρεχόμενα προϊόντα, έτσι ώστε να είναι σε θέση να κατανοήσουν πλήρως τις οικονομικές συνέπειες λήψης του δανείου στην οικονομική τους κατάσταση (άρθρο 16 της Οδηγίας 2014/17/ΕΕ, άρθρο 15 Ν.

⁵⁴ Βλ. και άρθρο 5 παρ. 6 Οδηγίας 2008/48/ΕΕ: *«Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι οι πιστωτικοί φορείς και, κατά περίπτωση, οι μεσίτες πιστώσεων παρέχουν επαρκείς εξηγήσεις στον καταναλωτή, ούτως ώστε να μπορεί ο καταναλωτής να αξιολογήσει εάν η προτεινόμενη σύμβαση πίστωσης προσαρμόζεται στις ανάγκες του και στην οικονομική κατάστασή του, με επεξήγηση, όπου απαιτείται, των πληροφοριών που παρέχονται πριν από τη σύναψη της σύμβασης σύμφωνα με την παράγραφο 1 και με επισήμανση των βασικών χαρακτηριστικών των προτεινόμενων προϊόντων και των συγκεκριμένων επιπτώσεων που μπορεί να έχουν για τον καταναλωτή, συμπεριλαμβανομένων των συνεπειών της μη καταβολής από τον καταναλωτή. Τα κράτη μέλη μπορούν να προσαρμόζουν τον τρόπο και την έκταση παροχής αυτής της βοήθειας καθώς επίσης και από ποιον παρέχεται, στις συγκεκριμένες περιστάσεις της κατάστασης στο πλαίσιο της οποίας προσφέρεται η σύμβαση πίστωσης, στο πρόσωπο στο οποίο προσφέρεται και το είδος της παρεχόμενης πίστωσης.»*

⁵⁵ Βλ. Α. Πελλένη – Παπαγεωργίου, Η ελάχιστης εναρμόνιση Οδηγία 2014/17/ΕΕ σχετικά με τις συμβάσεις πίστωσης για ακίνητα που προορίζονται για κατοικία, ΧρηΔικ 2015, σελ. 337.

4438/2016).

Η χορήγηση της εν λόγω εξατομικευμένης ενημέρωσης γίνεται εγγράφως ή σε σταθερό μέσο στον δανειολήπτη μαζί με το «Τυποποιημένο Ευρωπαϊκό Δελτίο Πληροφοριών» αφότου ο καταναλωτής παρέχει προς τον πιστοδότη τις απαραίτητες πληροφορίες «σχετικά με τις ανάγκες του, τις προτιμήσεις του και την οικονομική του κατάσταση»⁵⁶. Η σπουδαιότητα της προσυμβατικής ενημέρωσης των υποψήφιων δανειοληπτών τονίζεται και από το γεγονός ότι οι διατάξεις της Οδηγίας που αφορούν το ESIS και τον υπολογισμό του ΣΕΠΠΕ αποτελούν διατάξεις μέγιστης εναρμόνισης δίνοντας τη δυνατότητα στα κράτη μέλη είτε να τις υιοθετήσουν κατά γράμμα είτε να θεσπίσουν αυστηρότερες. Η αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας του δανειολήπτη, όπως ονομάζεται, εκ μέρους της τράπεζας, η οποία με βάση τα ανωτέρω στοιχεία λαμβάνει χώρα πριν την προσυμβατική ενημέρωσή του, εισήχθη για πρώτη φορά με το άρθρο 8 της Οδηγίας 2008/48/ΕΕ και περιλαμβάνει την ενδελεχή αξιολόγηση όλων των δεδομένων, των πηγών και των πληροφοριών που έχει στη διάθεσή του ο πιστωτικός φορέας πριν τη χορήγηση της ενυπόθηκης πίστωσης.

Γ. 3^{ος} πυλώνας: Η αρχή του υπεύθυνου δανεισμού.

Στο πλαίσιο της ανωτέρω αναφερόμενης αξιολόγησης των παρεχόμενων από τον καταναλωτή δεδομένων σχετικά με την πιστοληπτική του ικανότητα, αυτός είναι υπεύθυνος για τις πληροφορίες που παρέχει στον πιστωτικό φορέα, οι οποίες σύμφωνα με το άρθρο 20 παρ. 4 της Οδηγίας πρέπει να είναι ορθές και όσο το δυνατόν πληρέστερες με σκοπό την επίτευξη της αξιολόγησης. Απαραίτητη προϋπόθεση σύμφωνα με την ρητή αναφορά της παρ. 3 του ίδιου άρθρου είναι *«οι πιστωτικοί φορείς να προσδιορίζουν με σαφή και κατανοητό τρόπο πριν από τη σύναψη της σύμβασης τις αναγκαίες πληροφορίες και τα δικαιολογητικά από ανεξάρτητα εξακριβώσιμες πηγές που πρέπει να παράσχει ο καταναλωτής, καθώς και το χρονικό πλαίσιο εντός του οποίου ο καταναλωτής οφείλει να παράσχει τα στοιχεία αυτά»*. Από το ανωτέρω προκύπτει ότι αφενός ο καταναλωτής οφείλει να παράσχει τις πληροφορίες που έχει ζητήσει ο πιστωτικός φορέας χωρίς να υποχρεούται να απαντήσει σε ερωτήσεις, οι οποίες δεν

⁵⁶ Βλ. Δ. Π. Τζάκας, Η ενυπόθηκη πίστη και ο δανεισμός σε αλλοδαπό νόμισμα υπό το φως του Ν. 4438/2016 και της πρόσφατης νομολογίας επί δανείων σε ελβετικό φράγκο, ευρωπαϊκό τραπεζικό δίκαιο, ο τραπεζικός δανεισμός, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2019, σελ 76.

του έχουν τεθεί, και αφετέρου ότι ο πιστωτικός φορέας δεν μπορεί να καταγγείλει ή να τροποποιήσει τη σύμβαση υποστηρίζοντας ότι οι πληροφορίες που του παρασχέθηκαν ήταν λανθασμένες ή ελλιπείς⁵⁷. Συνέπεια της αρνητικής αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή είναι η απαγόρευση χορήγησης της ενυπόθηκης πίστωσης (άρθρο 18 Οδηγίας 2014/17/ΕΕ, άρθρο 17 παρ. 5 Ν.4438/2016)⁵⁸.

Η νομοθετική υποχρέωση αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή, όπως αναλύθηκε ανωτέρω, αποτελεί το βασικό συστατικό στοιχείο της αρχής του υπεύθυνου δανεισμού, η οποία εισήχθη για πρώτη φορά στο ενωσιακό δίκαιο με την Οδηγία 2008/48/ΕΚ για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης και μεταφέρθηκε στο εθνικό μας δίκαιο με την Κ.Υ.Α. Ζ1-669/2010. Η καθιέρωση της αρχής του υπεύθυνου δανεισμού αποσκοπεί πρωτίστως στον περιορισμό της υπερχρέωσης των καταναλωτών, η οποία τα τελευταία χρόνια έχει λάβει ανησυχητικές

⁵⁷ Βλ. Χρ. Χασάπη, Σκέψεις για την εναρμόνιση του ελληνικού δικαίου προς την Οδηγία 2014/17/ΕΕ σχετικά με τις συμβάσεις πίστωσης σε καταναλωτές, για ακίνητα, που προορίζονται για κατοικία, ΕφΑΔ 2015 σ. 719.

⁵⁸ **Βλ. 6-6/2019 ΔΕΚ C-58/2018 M. S. κατά Belfius Banque SA:** «η οδηγία 2014/17, η οποία θεσπίστηκε, όπως υπενθυμίζεται στην αιτιολογική της σκέψη 3, για τα στεγαστικά δάνεια που συνάπτονται με τους καταναλωτές μετά τη διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση η οποία έδειξε ότι η ανεύθυνη συμπεριφορά των συμμετεχόντων στην αγορά μπορεί να υπονομεύσει τα θεμέλια του χρηματοπιστωτικού συστήματος, παρά το γεγονός ότι δεν τυγχάνει εφαρμογής *rationae temporis* ούτε καθ' ύλην εφαρμογής, καταδεικνύει τη βούληση του νομοθέτη της Ένωσης να ενισχύσει την ευθύνη των πιστωτικών φορέων προβλέποντας, στο άρθρο 18, παράγραφος 5, στοιχείο α' ότι τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι «ο πιστωτικός φορέας χορηγεί την πίστωση στον καταναλωτή μόνο όταν το αποτέλεσμα της αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας δείχνει ότι οι υποχρεώσεις που απορρέουν από τη σύμβαση πίστωσης είναι πιθανό να τηρηθούν με τον τρόπο που προβλέπεται από την εν λόγω σύμβαση». Συνεπώς, η προβλεπόμενη από την εθνική νομοθεσία υποχρέωση του πιστωτικού φορέα να μη συνάπτει τη σύμβαση πίστωσης σε περίπτωση που ευλόγως δεν μπορεί να εκτιμήσει ότι ο καταναλωτής θα είναι σε θέση, λόγω της οικονομικής και προσωπικής του κατάστασης, να εξοφλήσει την πίστωση σύμφωνα με τη σύμβαση δεν δύναται να υπονομεύσει τον σκοπό του άρθρου 8, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/48 ούτε να θέσει εν αμφιβόλω την κατ' αρχήν ευθύνη του καταναλωτή να διασφαλίζει τα συμφέροντά του. Εκ των ανωτέρω συνάγεται ότι εθνική ρύθμιση που προβλέπει την υποχρέωση του πιστωτικού φορέα να μη συνάπτει σύμβαση πίστωσης σε περίπτωση που διαπιστώνει την αφερεγγυότητα του καταναλωτή δεν αντιβαίνει στην οδηγία 2008/48.

διαστάσεις, αλλά και στη σταθερότητα του ίδιου του χρηματοπιστωτικού συστήματος
59.

Σύμφωνα με τη θεωρία, η αρχή του υπεύθυνου δανεισμού επιβάλλει στον πιστωτικό φορέα την ενδελεχή αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή προκειμένου να επαληθεύσει εάν αυτός διαθέτει τη δυνατότητα εξόφλησης της πίστωσης καθ' όλη τη διάρκεια της σύμβασης του δανείου. Η τήρηση της αρχής του υπεύθυνου δανεισμού παρουσιάζει μεγαλύτερη σπουδαιότητα στις συμβάσεις ενυπόθηκης πίστης καθώς αποτελούν συμβάσεις μεγάλης διάρκειας και αφορούν σε μεγάλα χρηματικά ποσά, η καταβολή των οποίων μπορεί να συναντήσει δυσχέρειες σε βάθος χρόνου εξαιτίας παραγόντων, όπως η απώλεια της θέσης εργασίας του καταναλωτή ή η σημαντική μείωση του εισοδήματός του.

Όταν η αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας έχει ως αποτέλεσμα την *«επαλήθευση της προοπτικής του καταναλωτή να τηρήσει τις υποχρεώσεις του στο πλαίσιο της σύμβασης πίστωσης»*, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο άρθρο 17 παρ. 1 Ν. 4438/2016, τότε ο πιστωτικός φορέας χορηγεί την πίστωση. Αντίθετα, όπου ο καταναλωτής δεν παρέχει τις πληροφορίες ή την επαλήθευση που απαιτείται προκειμένου να λάβει χώρα η αξιολόγηση της πιστοληπτικής του ικανότητας, δεν είναι επιτρεπτή η χορήγηση της πίστωσης. Στην περίπτωση άρνησης χορήγησης της πίστωσης ο πιστωτικός φορέας υποχρεούται να επικαλεστεί τις ενδείξεις, τις οποίες έλαβε υπόψη κατά τη διαδικασία εκτίμησης της δυνατότητας του δανειολήπτη να αποπληρώσει το δάνειο.

Από την άλλη πλευρά, ωστόσο, κρίνεται σε θεωρητικό επίπεδο, ότι σε αμφότερες τις περιπτώσεις η θετική αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας του υποψήφιου δανειολήπτη δεν συνεπάγεται κατ' ανάγκη και την χορήγηση της ενυπόθηκης πίστωσης. Δικαιολογητική βάση της ανωτέρω θέσης αποτελεί η γενική αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων, όπως διατυπώνεται στο άρθρο ΑΚ 361 σε συνδυασμό με την υποστηριζόμενη άποψη ότι η έναρξη των διαπραγματεύσεων δεν

⁵⁹ Βλ. Χρ. Λιβαδά, Η εξέλιξη της αρχής του υπεύθυνου δανεισμού στο ενωσιακό δίκαιο με έμφαση στις ρυθμίσεις της υπό υιοθέτηση πρότασης Οδηγίας για τις συμβάσεις πίστωσης σε ακίνητα κατοικίας, ΧρηΔικ 2012 σ. 203.

δημιουργεί απαραίτητα και υποχρέωση για κατάρτιση της σύμβασης ⁶⁰.

Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 17 παρ. 4 του Ν. 4438/2016 απαγορεύεται η καταγγελία ή η τροποποίηση της σύμβασης σε βάρος του καταναλωτή λόγω πλημμελειών της αξιολόγησης, οι οποίες διαπιστώνονται οψιγενώς, εκτός αν ο πιστωτικός φορέας αποδεικνύει ότι ο καταναλωτής εν γνώσει του απέκρυψε ή παραποίησε τις πληροφορίες ⁶¹.

Δ. Η συμβολή της Οδηγίας 2014/17/ΕΕ στην προστασία των ληπτών δανείων σε ξένο νόμισμα - το δικαίωμα μετατροπής του νομίσματος της ενυπόθηκης πίστης.

Με την Οδηγία 2014/17/ΕΕ ο ενωσιακός νομοθέτης, εκτός από τις διατάξεις για την ενημέρωση και προστασία των δανειοληπτών – καταναλωτών, καταπιάνεται ειδικότερα, με το ζήτημα των δανειακών συμβάσεων σε ξένο νόμισμα, εισάγοντας ήδη από το τέταρτο άρθρο τον ορισμό των εν λόγω δανείων. Ο ορισμός αυτός, ο οποίος υιοθετήθηκε αυτοτελώς από τον Έλληνα νομοθέτη στο άρθρο 3 περ. 27 Ν. 4438/2016, διακρίνει τα δάνεια σε ξένο νόμισμα από τα υπόλοιπα έχοντας ως αφετηρία την διάσταση αφενός μεταξύ του νομίσματος χορήγησής τους με το νόμισμα στο οποίο ο καταναλωτής «λαμβάνει το εισόδημά του ή διατηρεί τα περιουσιακά του στοιχεία» και αφετέρου με το νόμισμα «του κράτους μέλους κατοικίας του καταναλωτή»

Αρχικά, η επιδίωξη του ενωσιακού νομοθέτη για ενίσχυση της προσυμβατικής ενημέρωσης των καταναλωτών είναι εμφανής και κατά τη σύναψη δανειακών συμβάσεων σε ξένο νόμισμα. Στα πλαίσια αυτής, εκτός από τη γενική πληροφόρηση του άρθρου 13 της Οδηγίας απαιτείται στο πλαίσιο του ESIS μνεία σχετικά τόσο με το δικαίωμα επαναδιαπραγμάτευσης των όρων του δανείου σε ξένο νόμισμα όσο και σχετικά με τη δυνατότητα εκ μέρους του καταναλωτή μετατροπής της σύμβασης πίστωσης σε εναλλακτικό νόμισμα υπό ορισμένες προϋποθέσεις (άρθρο 23 παρ. 1^α

⁶⁰ Βλ. «Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτή, Ελληνικό – Ενωσιακό, κατ' άρθρο ερμηνεία του Ν. 2251/1994 και άλλων σχετικών νομοθετημάτων», επιμέλεια: Ελίζα Αλεξανδρίδου, σ. 954-956

⁶¹ Βλ. και άρθρο 18 παρ. 4 Οδηγίας 2014/17/ΕΕ: «Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε όταν ένας πιστωτικός φορέας συνάπτει σύμβαση πίστωσης με καταναλωτή να μην ακυρώνει ή τροποποιεί στη συνέχεια τη σύμβαση εις βάρος του καταναλωτή με την αιτιολογία ότι η αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας δεν διεξήχθη σωστά. Η παρούσα παράγραφος δεν ισχύει όταν αποδεικνύεται ότι ο καταναλωτής εν γνώσει του παρέλειψε ή παραποίησε πληροφορίες κατά την έννοια του άρθρου 20»

Οδηγίας 2014/17/ΕΕ)⁶²

Το δικαίωμα μετατροπής του νομίσματος, στο οποίο χορηγήθηκε το δάνειο, σε άλλο νόμισμα αποτελεί μια από τις κυριότερες καινοτομίες της Οδηγίας 2014/17/ΕΕ (άρθρο 22 παρ. 3 Οδηγίας 2014/17/ΕΕ, άρθρο 22 παρ. 3 Ν. 4438/2016). Διενεργείται με βάση την ισχύουσα συναλλαγματική ισοτιμία κατά τον χρόνο της αίτησης μετατροπής και έχει κριθεί νομολογιακά ότι «πρέπει να εκτίθεται στα πλαίσια της προσυμβατικής ενημέρωσης με σαφή και διαφανή τρόπο προκειμένου ο καταναλωτής να μπορεί να προβλέψει τις ενδεχόμενες μεταβολές του κόστους λόγω της διαφοράς της συναλλαγματικής ισοτιμίας αγοράς και πώλησης του αλλοδαπού νομίσματος»⁶³. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται και στην σκέψη 73 της απόφασης του ΔικΕΕ στην υπόθεση **Kasler (C-26/13)** «προς τον σκοπό τηρήσεως της απαιτήσεως περί διαφάνειας, έχει κεφαλαιώδη σημασία το αν η σύμβαση εκθέτει κατά τρόπο διαφανή τον λόγο και τις ιδιαιτερότητες του μηχανισμού μετατροπής του ξένου νομίσματος καθώς και της σχέσης μεταξύ του μηχανισμού αυτού και του μηχανισμού που προβλέπουν άλλες ρήτρες σχετικά με την αποδέσμευση του δανείου, ώστε ο καταναλωτής να μπορεί να προβλέψει, βάσει σαφών και κατανοητών κριτηρίων, τις ενδεχόμενες μεταβολές του κόστους αυτού»

Από την πλευρά του, ο ενωσιακός νομοθέτης, προκειμένου να καταστεί δυνατή η άσκηση του ανωτέρω δικαιώματος εκ μέρους των δανειοληπτών, προβλέπει δύο βασικές δικλείδες ασφαλείας (άρθρο 23 παρ. 4 Οδηγίας 2014/17/ΕΕ, άρθρο 22 παρ. 4 Ν. 4438/2016). Η πρώτη αφορά στη μεταβολή της συναλλαγματικής ισοτιμίας, η ενημέρωση για την οποία πρέπει να λαμβάνει χώρα περιοδικά και ανά τακτά χρονικά διαστήματα και η δεύτερη σχετίζεται με τη διακύμανση του ύψους των οφειλόμενων δόσεων που πρέπει να καταβληθούν. Στη δεύτερη αυτή περίπτωση σύμφωνα με το άρθρο 23 παρ. 4 της Οδηγίας «Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι όταν ένας καταναλωτής έχει δάνειο σε ξένο νόμισμα, ο πιστωτικός φορέας ειδοποιεί σε τακτική βάση τον καταναλωτή, εγγράφως ή με άλλο σταθερό μέσο, τουλάχιστον όταν το ύψος του

⁶² Σύμφωνα με την παρ. 2 του ίδιου άρθρου: «Το εναλλακτικό νόμισμα που αναφέρεται στην παράγραφο 1 στοιχείο α) είναι: α) είτε το νόμισμα στο οποίο ο καταναλωτής λαμβάνει κατά κύριο λόγο το εισόδημά του ή διατηρεί τα περιουσιακά του στοιχεία από τα οποία πρόκειται να εξοφληθεί η πίστωση, όπως κατέδειξε η τελευταία αξιολόγηση της πιστοληπτικής του ικανότητας πριν από τη σύμβαση πίστωσης, ή β) το νόμισμα του κράτους μέλους στο οποίο ο καταναλωτής είτε κατοικούσε τη στιγμή της σύναψης της σύμβασης πίστωσης είτε κατοικεί την παρούσα στιγμή»

⁶³ Βλ. Α. Μπόλο, Δάνεια σε ελβετικό φράγκο, θεωρητική και πρακτική προσέγγιση, Εκδόσεις Διπλογραφία 2016, σελ. 116-117.

οφειλόμενου συνολικού ποσού που πρέπει να καταβάλει ο καταναλωτής ή των οφειλόμενων δόσεων παρουσιάζει διακύμανση μεγαλύτερη από 20 % σε σχέση με αυτό που θα ήταν εάν ίσχυε η συναλλαγματική ισοτιμία μεταξύ του νομίσματος της σύμβασης και του νομίσματος του κράτους μέλους που ίσχυε τη στιγμή σύναψης της σύμβασης πίστωσης»⁶⁴.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Έλεγχος του κύρους των ΓΟΣ των δανειακών συμβάσεων σε CHF

1. Η υπαγωγή των δανειοληπτών σε ελβετικό φράγκο στην έννοια του καταναλωτή σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 4 του Ν. 2251/1994.

Οι λήπτες δανείων σε ξένο νόμισμα, οι οποίοι προέβησαν στη συνολομολόγηση των συγκεκριμένων δανειακών συμβάσεων με σκοπό την απόκτηση ιδιωτικής στέγης ή σπανιότερα την κάλυψη άλλων ιδιωτικών αναγκών, υπάγονται στο ρυθμιστικό και προστατευτικό πεδίο του άρθρου 1 παρ. 4 περ. α' του Ν 2251/1994. Σύμφωνα με τη διάταξη του συγκεκριμένου άρθρου, καταναλωτής είναι: «κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή ενώσεις προσώπων χωρίς νομική προσωπικότητα για τα οποία προορίζονται τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες που προσφέρονται στην αγορά και τα οποία κάνουν χρήση των προϊόντων ή των υπηρεσιών αυτών, εφόσον αποτελούν τον τελικό αποδέκτη τους». Πρόκειται για την ευρεία έννοια του καταναλωτή κατά την οποία ο «καταναλωτής» ταυτίζεται με τον «τελικό αποδέκτη»⁶⁵. Στις εν λόγω περιπτώσεις, λοιπόν, ο δανειολήπτης - καταναλωτής αποτελεί τον τελικό αποδέκτη του δανειακού προϊόντος,

⁶⁴ Βλ. Δ.Π. Τζάκας, Η ενυπόθηκη πίστη και ο δανεισμός σε αλλοδαπό νόμισμα υπό το φως του Ν. 4438/2016 και της πρόσφατης νομολογίας επί δανείων σε ελβετικό φράγκο, Ευρωπαϊκό τραπεζικό δίκαιο, Ο τραπεζικός δανεισμός, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2019, σελ 94-96.

⁶⁵ Βλ. Γ. Δέλλιο, Γενικοί Όροι Συναλλαγών, ατομική και συλλογική προστασία των καταναλωτών από την έλλειψη ουσιαστικής διαπραγμάτευσης των όρων της σύμβασης», 2^η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα 2013 σελ. 116-118 όπου: «Για να είναι κάποιος τελικός αποδέκτης των αγαθών με την έννοια του νόμου, κατά την κρατούσα στη θεωρία και στη νομολογία άποψη «πρέπει τα αγαθά να παραμένουν σ' αυτόν και να αναλίσκονται από αυτόν, ανεξαρτήτως του αν η χρήση τους από αυτόν θα γίνεται για ιδιωτικούς ή για επαγγελματικούς σκοπούς»

άποψη με την οποία συντάσσεται ομόφωνα και η ελληνική νομολογία που υπάγει στην ευρεία έννοια του καταναλωτή τόσο τα φυσικά όσο και τα νομικά πρόσωπα προς τα οποία χορηγήθηκαν τα δάνεια σε ελβετικό φράγκο ⁶⁶.

Στον αντίποδα της ευρείας έννοιας του καταναλωτή, όπως αυτή προκύπτει από το άρθρο 1 του Ν. 2251/1994 βρίσκεται η διάταξη της Οδηγίας 93/13/ΕΟΚ που υιοθετεί μια πιο στενή έννοια του καταναλωτή. Σύμφωνα με το άρθρο 2 περ. β' της Οδηγίας *«καταναλωτής είναι κάθε φυσικό πρόσωπο, το οποίο, κατά τις συμβάσεις που καλύπτει η παρούσα Οδηγία, ενεργεί για σκοπούς, οι οποίοι είναι άσχετοι με τις επαγγελματικές του δραστηριότητες»*. Η στενότερη αυτή ενωσιακή έννοια του καταναλωτή και η αντίθεσή της με τον ορισμό του Ν. 2251/1994 δημιούργησε προβληματισμό, κυρίως όσον αφορά τις περιπτώσεις όπου αντισυμβαλλόμενη δανειολήπτρια μιας τράπεζας ήταν μια επιχείρηση. Κομβικής σημασίας για το ανωτέρω ζήτημα υπήρξε η απόφαση της **ΟΛΑΠ 13/2015**, η οποία έκρινε πως οι συνήθεις τραπεζικές εργασίες, στις οποίες περιλαμβάνεται και η χορήγηση πιστώσεων, απευθύνονται σε έναν τελικό αποδέκτη, ανεξαρτήτως της ιδιότητας αυτού και του σκοπού χορήγησης της πίστωσης, δεδομένου ότι *«αναλώνονται με τη χρήση τους, αποκλείοντας το στάδιο της περαιτέρω μεταβίβασής τους»* ⁶⁷. Με βάση τα ανωτέρω εκτεθέντα προκύπτει ότι στις δανειακές συμβάσεις σε ελβετικό φράγκο εφαρμόζεται ο

⁶⁶ Βλ. ΠΠρΚαβ 21/2016, ΠΠρΞανθ 41/2014, ΜΠρΑθ 291/2019, ΠπρΠατρ 524/2018, ΑΠ 884/2018, ΕφΚερκυρ 26/2017, ΤΝΠ Νόμος.

⁶⁷ Βλ. **ΟΛΑΠ 13/2015**, ΤΝΠ Νόμος: *«οι συνήθεις τραπεζικές υπηρεσίες, μεταξύ των οποίων και η χορήγηση δανείων και πιστώσεων, απευθύνονται πάντοτε στον τελικό τους αποδέκτη, διότι αναλώνονται με τη χρήση τους, αποκλείοντας το στάδιο της περαιτέρω μεταβίβασής τους. Υπό την εκδοχή αυτή, οι ως άνω τραπεζικές υπηρεσίες είναι παροχές προς τελικούς αποδέκτες, ακόμη και όταν αυτοί είναι έμποροι ή επαγγελματίες και χρησιμοποιούν αυτές για την ικανοποίηση επιχειρηματικών ή επαγγελματικών τους αναγκών, αναλίσκόμενες αμέσως από τους ίδιους στο πλαίσιο τραπεζικής συναλλαγής και όχι ενδιάμεσης προς περαιτέρω μεταβίβασή τους. Έτσι υπάγονται στην προστασία του ν. [2251/1994](#) όχι μόνο οι τραπεζικές υπηρεσίες, που από τη φύση τους απευθύνονται σε ιδιώτες πελάτες για την εξυπηρέτηση προσωπικών τους αναγκών, αλλά και αυτές που απευθύνονται σε επαγγελματίες, όπως είναι η χορήγηση δανείων και πιστώσεων για την εξυπηρέτηση επαγγελματικών ή επιχειρηματικών αναγκών, χωρίς να αποκλείεται όμως στη συγκεκριμένη περίπτωση η εφαρμογή του άρθρου 281 [ΑΚ](#), μετά από την υποβολή σχετικής ένστασης από την τράπεζα, κάθε φορά που η επίκληση της ιδιότητας του καταναλωτή εμφανίζεται ως καταχρηστική, όπως συμβαίνει, όταν ο δανειολήπτης δεν υφίσταται έλλειμμα αυτοπροστασίας, διότι διαθέτει εμπειρία στο συγκεκριμένο είδος συναλλαγών ή έχει τέτοια οικονομική επιφάνεια και οργανωτική υποδομή, ώστε να μπορεί να διαπραγματευθεί ισότιμα τους όρους της δανειακής του σύμβασης»*.

Ν. 2251/1994.

II. Ο έλεγχος της καταχρηστικότητας των ΓΟΣ και η αρχή της διαφάνειας στις δανειακές συμβάσεις σε ξένο νόμισμα.

Οι συμβάσεις δανείων σε ξένο νόμισμα καταρτίστηκαν με Γενικούς Όρους Συναλλαγών (ΓΟΣ), οι οποίοι αποτελούν κατά το άρθρο 2 παρ. 1 του Ν. 2251/1994 «*όρους που έχουν διατυπωθεί εκ των προτέρων για μελλοντικές συμβάσεις*». Πράγματι, οι όροι που έθεταν οι τράπεζες και συμπεριλαμβάνονταν στις εν λόγω συμβάσεις πληρούσαν τα χαρακτηριστικά των ΓΟΣ, καθώς αποτελούσαν προδιατυπωμένους εκ μέρους της τράπεζας όρους, η πολλαπλή ομοιόμορφη χρησιμοποίηση των οποίων προοριζόταν για τη σύναψη όλων των συμβάσεων δανείου με ρήτρα ξένου νομίσματος⁶⁸.

Από την πλευρά τους οι δανειολήπτες δεν είχαν αφενός τη δυνατότητα διαμόρφωσης των ΓΟΣ από κοινού με την τράπεζα και αφετέρου το δικαίωμα διαπραγμάτευσης της διαδικασίας εκταμίευσης του δανείου και υπολογισμού των οφειλόμενων δόσεων. Συνεπώς, οι δανειακές συμβάσεις σε ελβετικό φράγκο αποτέλεσαν συμβάσεις προσχώρησης, κατά τις οποίες σύμφωνα με τη νομολογία «*ο συμβαλλόμενος έχει το δικαίωμα ή μη της σύμβασης, αλλά σε περίπτωση που αποφασίσει να συμβληθεί με συγκεκριμένο αντισυμβαλλόμενο, προσχωρεί σε, εκ των προτέρων διατυπωμένους από τον αντισυμβαλλόμενο του συμβατικούς όρους*⁶⁹»

Οι συμπεριλαμβανόμενοι σε μια σύμβαση ΓΟΣ, ελέγχονται δικαστικά ως προς το κύρος του περιεχομένου τους με βάση τις διατάξεις του άρθρου 2 παρ. 6 Ν. 2251/1994, αφού προηγηθεί η διαπίστωση της ενσωμάτωσής τους στη σύμβαση (άρθρο 2 παρ. 1-2 Ν. 2251/1994) και ο προσδιορισμός του ακριβούς περιεχομένου τους μέσω της ερμηνείας τους (άρθρο 2 παρ. 3-5 Ν. 2251/1994). Πρόκειται για την κρίση σχετικά με το εάν η ρύθμιση που εμπεριέχεται σε κάθε έναν επιμέρους ΓΟΣ είναι θεμιτή και συνεπώς έγκυρη, ή καταχρηστική και, άρα, άκυρη. Κριτήριο που οδηγεί στην κατάφαση της καταχρηστικότητας ενός ΓΟΣ αποτελεί «*η σημαντική διατάραξη της ισορροπίας των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των συμβαλλομένων σε βάρος του*

⁶⁸ Βλ. Γ. Δέλλιος «Γενικοί Όροι Συναλλαγών, Ατομική και συλλογική προστασία των καταναλωτών από την έλλειψη ουσιαστικής διαπραγμάτευσης των όρων της σύμβασης», Εκδόσεις Σάκκουλα 2013 σελ. 163.

⁶⁹ Βλ. **ΑΠ 2212/2013**, ΤΝΠ Νόμος.

καταναλωτή», όπως ορίζεται στο άρθρο 2 παρ. 6 του Ν. 2251/1994. Επιπλέον, άνευ ετέρου καταχρηστικός και συνεπώς άκυρος είναι και ένας εξεταζόμενος ΓΟΣ όταν προκύπτει πως προσκρούει σε μια από τις ενδεικτικά απαριθμούμενες ρήτρες του άρθρου 2 παρ. 7 Ν. 2251/1994 ⁷⁰.

Σε ένα δεύτερο επίπεδο του ελέγχου καταχρηστικότητας ενός ΓΟΣ βρίσκεται η αρχή της διαφάνειας, η οποία έχει αναχθεί τόσο από τον κοινοτικό όσο και από τον εθνικό νομοθέτη σε ένα αυτόνομο και χωριστά ρυθμισμένο κριτήριο του καταχρηστικού χαρακτήρα ενός συμβατικού όρου και σε μια γενικότερη αρχή που διέπει το δίκαιο των καταναλωτικών συμβάσεων. Η αρχή της διαφάνειας αποτελεί υποχρέωση επιβολής δίκαιων συμβατικών όρων εκ μέρους του προμηθευτή και έκφραση του λεγόμενου «πρότυπου πληροφόρησης», το οποίο συναντάται στην κοινοτική νομοθεσία και προάγεται από την νομολογία του ΔΕΚ ⁷¹.

Η ανωτέρω αρχή συναντάται, κατά πρώτον, στην αιτιολογική σκέψη του προοιμίου της Οδηγίας 93/13/ΕΚ, η οποία επιβάλλει τον σαφή και κατανοητό προσδιορισμό των όρων μιας σύμβασης, οι οποίοι δεν αποτέλεσαν αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης ⁷². Παρομοίως, στο άρθρο 5 παρ. 1 της εν λόγω Οδηγίας εισάγεται ένα τεκμήριο μη δεσμευτικότητας των αδιαφανών όρων. Σύμφωνα με τη διάταξη του συγκεκριμένου άρθρου: *«Στην περίπτωση συμβάσεων των οποίων όλες ή μερικές ρήτρες που προτείνονται στον καταναλωτή έχουν συνταχθεί εγγράφως οι ρήτρες αυτές πρέπει να συντάσσονται πάντοτε με σαφή και κατανοητό τρόπο. Σε περίπτωση αμφιβολίας για την έννοια μιας ρήτρας επικρατεί η ευνοϊκότερη για τον καταναλωτή ερμηνεία»*. Τέλος, στο ελληνικό δίκαιο και συγκεκριμένα στο άρθρο 2 παρ. 2 εδ. α' Ν. 2251/1994 προβλέπεται ότι: *«οι γενικοί όροι συμβάσεων και παρεπόμενων συμφωνιών που καταρτίζονται στην Ελλάδα, διατυπώνονται γραπτώς στην ελληνική γλώσσα, κατά τρόπο σαφή, συγκεκριμένο και εύληπτο, ώστε ο καταναλωτής να μπορεί να αντιληφθεί πλήρως τον όγκό τους και εκτυπώνονται με ευανάγνωστους χαρακτήρες σε εμφανές*

⁷⁰ Βλ. «Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτή, Ελληνικό – Ενωσιακό, κατ' άρθρο ερμηνεία του Ν. 2251/1994 και άλλων σχετικών νομοθετημάτων», επιμέλεια: Ελίζα Αλεξανδρίδου, σελ. 132-133.

⁷¹ Βλ. Α. Μπώλος, Δάνεια σε ελβετικό φράγκο, θεωρητική και πρακτική προσέγγιση, Εκδόσεις Διπλογραφία 2016, σελ. 102-104.

⁷² Αιτιολογική σκέψη 20: *«ότι οι συμβάσεις πρέπει να συντάσσονται με σαφή και κατανοητό τρόπο· ότι ο καταναλωτής πρέπει να έχει πράγματι την ευκαιρία να λάβει γνώση όλων των ρητρών και ότι σε περίπτωση αμφιβολίας πρέπει να υπερισχύσει η πιο ευνοϊκή ερμηνεία για τον καταναλωτή»*

μέρος του εγγράφου της σύμβασης».

Η αρχή της διαφάνειας επιβάλλει, λοιπόν, να είναι ο καταναλωτής σε θέση «να διαγνώσει εκ των πρότερων κρίσιμα στοιχεία ή μεγέθη της σύμβασης, όπως τη διάρκεια και τα μεγέθη, που περικλείονται στη βασική σχέση παροχής και αντιπαροχής»⁷³ αλλά και να εκτιμήσει τις νομικές και οικονομικές συνέπειες που συνεπάγεται ένας ΓΟΣ για αυτόν. Συνεπώς, η ανωτέρω αρχή στοχεύει αφενός στην προστασία του καταναλωτή, ο οποίος σε μια σύμβαση προσχώρησης αποτελεί το ασθενέστερο μέλος όσον αφορά τη δυνατότητα διαπραγμάτευσης και το επίπεδο πληροφόρησης και αφετέρου στον υγιή ανταγωνισμό των προμηθευτών, οι οποίοι φέρουν το βάρος της αδιαφανούς διατύπωσης ενός ΓΟΣ⁷⁴. Η έννομη συνέπεια της παραβίασης της αρχής της διαφάνειας, όπως ορίζεται παραπάνω, είναι η ακυρότητα του αδιαφανούς και άρα καταχρηστικού όρου συναλλαγής.

Όσον αφορά στο ΔΕΕ, έχει πολλές φορές κληθεί να ερμηνεύσει ζητήματα που αφορούν στον έλεγχο της καταχρηστικότητας ή του αδιαφανούς χαρακτήρα συμβατικών όρων στα πλαίσια της Οδηγίας 93/13/ΕΟΚ, είτε μέσω προδικαστικών ερωτημάτων που υποβάλλονται σε αυτό είτε μετά από προσφυγές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Κομβικής σημασίας στο ζήτημα της καταχρηστικότητας των ρητρών σε συμβάσεις που συνάπτονται με καταναλωτές ήταν η απόφαση του ΔΕΕ στην υπόθεση **C-26/13 Kásler, Rábai κατά OTP Jelzálogbank Zrt** (εφεξής υπόθεση Kásler), η οποία αφορούσε σύναψη σύμβασης ενυπόθηκου δανείου σε ξένο νόμισμα.

Στο πλαίσιο της ανωτέρω υπόθεσης, κατόπιν προδικαστικών ερωτημάτων που του απηύθυνε το Ουγγρικό Δικαστήριο, το ΔΕΕ κλήθηκε, μέσω της ερμηνείας του άρθρου 4 παρ. 2 της Οδηγίας 93/13/ΕΟΚ, να αποφανθεί σχετικά με το εάν υπόκεινται σε έλεγχο καταχρηστικότητας οι όροι που καθορίζουν το κύριο αντικείμενο μιας δανειακής σύμβασης (σχέση μεταξύ παροχής και αντιπαροχής) με την προϋπόθεση ότι είναι σαφώς διατυπωμένοι (αρχή της διαφάνειας). Στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, σχετικά με το εάν η ρήτρα συναλλαγματικής ισοτιμίας που περιέχεται σε μια σύμβαση δανείου σε ξένο νόμισμα αποτελεί κύριο αντικείμενο της σύμβασης, το ΔΕΕ προέβει

⁷³ Βλ. **ΑΠ 652/2010**, ΤΝΠ Νόμος.

⁷⁴ Βλ. Γ. Δέλλιο, Γενικοί Όροι Συναλλαγών, ατομική και συλλογική προστασία των καταναλωτών από την έλλειψη ουσιαστικής διαπραγμάτευσης των όρων της σύμβασης, Εκδόσεις Σάκκουλα 2013 σελ. 208-211.

αρχικά σε διάκριση των ΓΟΣ σε αυτούς που είναι ουσιώδεις (essentialia negotii) και άρα δεν υπόκειται σε έλεγχο καταχρηστικότητας αλλά μόνο σε έλεγχο διαφάνειας και σε αυτούς που έχουν παρεπόμενο χαρακτήρα (accidentalialia negotii) και υπόκεινται σε πλήρη έλεγχο καταχρηστικότητας. Σύμφωνα με την σκέψη 42 της απόφασης, συμβατικές ρήτρες που αφορούν «τον καθορισμό του κύριου αντικειμένου της σύμβασης είναι εκείνες που ορίζουν τις κύριες παροχές της σύμβασης και οι οποίες, ως τέτοιες, χαρακτηρίζουν τη σύμβαση». Ωστόσο, το ΔΕΕ κατόπιν της ανωτέρω επεξήγησης δεν προέβει σε κρίση σχετικά με το εάν η ρήτρα συναλλαγματικής ισοτιμίας αποτελεί κύριο αντικείμενο της δανειακής σύμβασης σε ξένο νόμισμα, επισημαίνοντας ότι εναπόκειται στην κρίση του εθνικού δικαστή η εκτίμηση και η υπαγωγή ενός συμβατικού όρου στη διάταξη του άρθρου 4 παρ. 2 της Οδηγίας 93/13/ΕΟΚ και ο συνακόλουθος έλεγχος της καταχρηστικότητάς της ⁷⁵.

Στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα σχετικά με την ανάγκη σαφούς και κατανοητής διατύπωσης όχι μόνο της ρήτρας συναλλαγματικής ισοτιμίας αλλά και των οικονομικών λόγων που αποτέλεσαν αντικείμενο της σύμβασης, το ΔΕΕ τόνισε στην σκέψη υπ' αριθμόν 73 ότι ο καταναλωτής πρέπει να είναι σε θέση να κατανοήσει με ευκολία και μέσα από σαφή οικονομικά μεγέθη και δεδομένα το συνολικό κόστος που θα έχει για αυτόν το παρεχόμενο δάνειο και οι ΓΟΣ που θα εφαρμοστούν στο πλαίσιο αυτού με γνώμονα πάντα την αρχή της διαφάνειας και την ανάγκη προστασίας του ως καταναλωτή ⁷⁶.

⁷⁵ Βλ. Σκ. 51 υπόθεσης **Kásler**: «Στο αιτούν δικαστήριο απόκειται να εκτιμήσει, λαμβανομένων υπόψη της φύσεως, της όλης οικονομίας και των ρητρών της συγκεκριμένης συμβάσεως δανείου, καθώς και του νομικού και πραγματικού της πλαισίου, αν η σχετική με τις συναλλαγματικές ισοτιμίες των δόσεων του δανείου ρήτρα συνιστά ουσιώδες στοιχείο της παροχής του οφειλέτη, η οποία συνίσταται στην απόδοση του χρηματικού ποσού που του έχει διαθέσει ο δανειστής»

⁷⁶ Βλ.. Σκ. 73 υπόθεσης **Kásler**: «Όσον αφορά συμβατική ρήτρα, όπως η ρήτρα III/2, η οποία επιτρέπει στον επαγγελματία να υπολογίζει το επίπεδο των μηνιαίων δόσεων που οφείλει ο καταναλωτής αναλόγως της τιμής πώλησεως του ξένου νομίσματος την οποία εφαρμόζει ο εν λόγω επαγγελματίας, η οποία έχει ως αποτέλεσμα να αυξάνονται τα έξοδα της χρηματοπιστωτικής υπηρεσίας σε βάρος του καταναλωτή, κατά τα φαινόμενα απεριόριστως, από τα άρθρα 3 και 5 της οδηγίας 93/13, καθώς και από τα σημεία 1, στοιχεία ι' και λ', και 2, και 2, στοιχεία β' και δ', του παραρτήματος της εν λόγω οδηγίας, προκύπτει ότι, προς τον σκοπό τηρήσεως της απαιτήσεως περί διαφάνειας, έχει κεφαλαιώδη σημασία το αν η σύμβαση εκθέτει κατά τρόπο διαφανή τον λόγο και τις ιδιαιτερότητες του μηχανισμού μετατροπής του ξένου νομίσματος καθώς και της σχέσεως μεταξύ του μηχανισμού αυτού και του μηχανισμού που προβλέπουν άλλες ρήτρες σχετικά

Τέλος, το τρίτο προδικαστικό ερώτημα που τέθηκε στο ΔΕΕ αφορούσε τη δυνατότητα ή μη του εθνικού δικαστή να τροποποιήσει τη ρήτρα συναλλαγματικής ισοτιμίας, σύμφωνα με το άρθρο 6 της Οδηγίας, σε περίπτωση που διαπιστωθεί η καταχρηστικότητα της. Σχετικά με αυτό το ερώτημα, το ΔΕΕ απεφάνθη καταφατικά κρίνοντας ότι στην προκειμένη περίπτωση: *«αν δεν επιτρεπόταν η εφαρμογή εθνικής διατάξεως ενδοτικού δικαίου αντί καταχρηστικής ρήτρας και, κατά συνέπεια, ο δικαστής όφειλε να ακυρώσει τη σύμβαση στο σύνολό της, τούτο θα συνεπαγόταν δυνητικώς ιδιαίτερος επιζήμιες συνέπειες για τον καταναλωτή, με αποτέλεσμα ο αποτρεπτικός χαρακτήρας που απορρέει από την ακύρωση της συμβάσεως να διακυβευόταν ⁷⁷»*

III. *Ειδικότερα: Ο έλεγχος της διαφάνειας της ρήτρας συναλλαγματικής ισοτιμίας Ευρώ/Ελβετικού Φράγκου.*

Η ρήτρα που προκάλεσε το μεγαλύτερο θεωρητικό και νομολογιακό ενδιαφέρον κατά τον έλεγχο της καταχρηστικότητας των ΓΟΣ στις συμβάσεις δανείων σε ελβετικό φράγκο και η οποία θα αναλυθεί στο παρόν ήταν η ρήτρα συναλλαγματικής ισοτιμίας EUR/CHF. Στις έντυπες συμβάσεις, οι οποίες παρέχονταν από την τράπεζα και υπογράφονταν από τους δανειολήπτες περιλαμβανόταν μεταξύ άλλων ο όρος ότι: *«Εφόσον το δάνειο ή οποιοδήποτε τμήμα αυτού έχει χορηγηθεί σε συνάλλαγμα ο/οι οφειλέτης/ες υποχρεούνται/νται να εκπληρώσει/ουν τις εντεύθεν υποχρεώσεις του/τους προς την Τράπεζα είτε στο νόμισμα χορήγησης, είτε σε EURO με βάση την τρέχουσα τιμή πώλησης του νομίσματος την ημέρα της καταβολής».*

Στο πλαίσιο της ανωτέρω αναφερόμενης υπόθεσης Kásler (υπόθεση C-26/13 Kásler, Rábai κατά OTP Jelzálogbank Zrt), ο Γενικός Εισαγγελέας του ΔΕΕ έκρινε σχετικά με τον επίμαχο όρο που αφορούσε τη ρήτρα συναλλαγματικής ισοτιμίας, ότι τα δεδομένα που καθορίζουν και διαμορφώνουν την εκάστοτε οφειλόμενη δόση του δανείου αποτελούν *«στοιχεία τα οποία κατέχουν εν γένει οι επαγγελματίες του τραπεζικού και χρηματοοικονομικού τομέα και των εν γένει κύκλων και δεν είναι κατ'ανάγκη γνωστά στον μέσο καταναλωτή»* Η σκέψη αυτή (υπ' αριθμόν 30 της απόφασης) στηρίχτηκε, όπως αναφέρεται, στην παρατήρηση ότι η αγορά και πώληση

με την αποδέσμευση του δανείου, ώστε ο καταναλωτής να μπορεί να προβλέψει, βάσει σαφών και κατανοητών κριτηρίων, τις ενδεχόμενες μεταβολές του κόστους αυτού».

⁷⁷ Βλ.. Σκ. 82-85 υπόθεσης **Kásler**.

ξένων νομισμάτων λειτουργούν ανά ζεύγη (cross) και πραγματοποιούνται σε συνάρτηση με άλλο νόμισμα με αποτέλεσμα να δημιουργείται μια ενιαία συναλλαγματική ισοτιμία που αποτελεί τη μέση τιμή δύο συναλλαγματικών ισοτιμιών και η διαμόρφωση της οποίας δύσκολα γίνεται αντιληπτή από τον μέσο καταναλωτή – δανειολήπτη ⁷⁸.

Στην απόφαση **C-26/13 Kásler, Rábai κατά OTP Jelzálogbank Zrt** το ΔΕΕ διατύπωσε τη βασική νομολογιακή θέση υπέρ της αδιαφάνειας της ρήτηρας συναλλαγματικής ισοτιμίας στις σκέψεις 73-75, το σκεπτικό της οποίας ακολούθησαν και πολλές αποφάσεις ελληνικών δικαστηρίων, οι οποίες δέχτηκαν ότι τα πιστωτικά ιδρύματα δεν συμμορφώθηκαν προσηκόντως με τις υποχρεώσεις ενημέρωσης και προστασίας των δανειοληπτών, όπως αυτές απορρέουν από τις διατάξεις της ΠΔΤΕ 2501/2002 και της Οδηγίας 2014/17/ΕΕ, όπως αναλύθηκαν ανωτέρω ⁷⁹. Δέχθηκε, λοιπόν, ότι στον προσβαλλόμενο ΓΟΣ «δεν παρουσιάζονται κατά τρόπο σαφή και ορισμένο τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των συμβαλλομένων στη σύμβαση διαδίκων, αφού δεν διατυπώνεται ευκρινώς ο τρόπος λειτουργίας της συναλλαγματικής ισοτιμίας, η μέθοδος και οι ιδιαιτερότητες του μηχανισμού μετατροπής του εγχώριου νομίσματος σε ξένο νόμισμα, καθώς επίσης και η σχέση μεταξύ του μηχανισμού αυτού και τυχόν άλλων που προβλέπουν έτερες ρήτρες σχετικά με την αποδέσμευση και την αποπληρωμή δανείων, ούτως ώστε καταναλωτής και εν προκειμένω, ο ενάγων, ο οποίος από κανένα στοιχείο δεν αποδείχθηκε πως διέθετε ιδιαίτερες γνώσεις αναφορικά με τους νομισματικούς κανόνες, τις συνθήκες της αγοράς και το κόστος του χρήματος, να μπορεί να εκτιμήσει τις οικονομικές συνέπειες, που θα μπορούσε να έχει για τον ίδιο ο παραπάνω όρος, και συγκεκριμένα να διαγνώσει εκ των προτέρων, τόσο το ύψος των

⁷⁸ Βλ. Γεν. Εισαγγελέα Ν. Wahl, Σκέψη 30, απόφαση **Kásler**: «εν αντιθέσει προς ό,τι παρατηρείται εν γένει στην αγορά των κινητών αξιών, η αγορά και η πώληση ξένων νομισμάτων λειτουργούν ως ζεύγη (cross) και πραγματοποιούνται σε συνάρτηση με άλλο νόμισμα. Επομένως, δεν υφίσταται μια συναλλαγματική ισοτιμία όψεως (spot) αλλά δύο (η ενιαία συναλλαγματική ισοτιμία η οποία ανακοινώνεται σε τακτική βάση από τον οικονομικό ή τον γενικής ύλης τύπο είναι η μέση τιμή δύο συναλλαγματικών ισοτιμιών). Η διαφορά μεταξύ της τιμής αγοράς και της τιμής πώλησης ξένου νομίσματος (spread), η οποία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον αριθμό και την ποιότητα των παρεμβαίνοντων σε συγκεκριμένη αγορά, ενδέχεται να είναι σημαντική. Τα στοιχεία αυτά, τα οποία κατέχουν εν γένει οι επαγγελματίες του τραπεζικού και χρηματοοικονομικού τομέα και των εν γένει κύκλων, δεν είναι κατ'ανάγκη γνωστά στον μέσο καταναλωτή»

⁷⁹ Βλ. ΠΠρΞανθ 32/2015, ΠΠρΑλεξ 56/2015, ΠΠρΑθ 3789/2015, ΠΠρΠειρ 619/2016, ΠΠρΝαυπλίου 456/2017, ΤΝΠ Νόμος.

*μηνιαίων τοκοχρεωλυτικών δόσεων, που θα καλούνταν να καταβάλει για την αποπληρωμή του δανείου του, όσο και το ύψος του ανεξόφλητου κεφαλαίου του τελευταίου, σε περίπτωση που η ισοτιμία μεταξύ ευρώ και ελβετικού φράγκου διαφοροποιούνταν σε βάρος του πρώτου*⁸⁰»

Η απόφαση «σταθμός», όπως χαρακτηρίστηκε, σχετικά με το ζήτημα της καταχρηστικότητας της εν λόγω ρήτρας, ήταν η **ΠΠρΞανθ 23/2014**, η οποία κήρυξε άκυρο ως καταχρηστικό, αόριστο και ακατάληπτο τον ΓΟΣ περί συναλλαγματικής ισοτιμίας επισημαίνοντας αφενός ότι επέφερε σημαντική διατάραξη των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των δύο μερών και αφετέρου ότι δεν διατυπώθηκαν με σαφήνεια οι οικονομικές συνέπειες, τις οποίες δεν μπορούσε να προβλέψει ο ενάγων δανειολήπτης⁸¹. Συγκεκριμένα, όπως προκύπτει από το σκεπτικό της απόφασης, με τον επίμαχο όρο παραβιάζεται από την εναγόμενη τράπεζα η υποχρέωση σαφούς και διαφανούς διατύπωσης των ΓΟΣ και άρα ο διαθέτων τη μέση αντίληψη καταναλωτής δεν δύναται να γνωρίζει επακριβώς τις συμβατικές δεσμεύσεις που αναλαμβάνει όσον αφορά, κυρίως, τη σχέση παροχής και αντιπαροχής⁸². Κρίθηκε, λοιπόν, πως οι οφειλόμενες δόσεις δεν πρέπει να υπολογίζονται με βάση την εκάστοτε ισοτιμία που ισχύει κατά την ημέρα καταβολής τους, όπως προβλέπεται στην ρήτρα συναλλαγματικής ισοτιμίας, αλλά με βάση την ισοτιμία των δύο νομισμάτων που ίσχυε κατά την εκταμίευση του δανείου⁸³

Στον αντίποδα της ανωτέρω άποψης, πολλές αποφάσεις ελληνικών δικαστηρίων τάσσονται κατά της αδιαφάνειας του εν λόγω ΓΟΣ και υπέρ της άποψης ότι τα πιστωτικά ιδρύματα συμμορφώθηκαν με τις υποχρεώσεις ενημέρωσης των δανειοληπτών, στηριζόμενες επιπροσθέτως και στη θέση ότι ο δανειολήπτης μπορούσε να αντιληφθεί τόσο τους όρους των επίμαχων δανειακών συμβάσεων όσο και τους ενδεχόμενους κινδύνους διακύμανσης της συναλλαγματικής ισοτιμίας που ελλοχεύουν

⁸⁰ βλ. Α. Μπόλο, Δάνεια σε ελβετικό φράγκο, θεωρητική και πρακτική προσέγγιση, Εκδόσεις Διπλογραφία 2016, σελ. 127-128.

⁸¹ βλ. Α. Ευθυμίου, ΧρΙΔ 2014, σχολιασμός της ΠΠρΞανθ 23/2014, σελ. 606-611.

⁸² Όσον αφορά τον ορισμό της μέσης αντίληψης των δανειοληπτών αλλά και την δυνατότητά τους να διαγνώσουν εκ των προτέρων τις συνέπειες της ρήτρας συναλλαγματικής ισοτιμίας τα ελληνικά δικαστήρια χρησιμοποίησαν ως κριτήριο το επάγγελμα και το μορφωτικό επίπεδο έκαστου δανειολήπτη. Ενδεικτικά, κρίθηκε ότι δεν μπορούσε να διαθέτει επίγνωση του συναλλαγματικού κινδύνου ο: 1) απόφοιτος λυκείου (ΠΠρΞανθ 41/2014), 2) η καθηγήτρια γερμανικών (ΠπρΑθ 3789/2015), 3) ο έμπορος ειδών αλουμινίου (ΠπρΑλεξ 26/2015) κ.α.

⁸³ Έτσι και οι: ΠΠρΠειρ 1911/2017, ΠΠρΑλεξ 4/2017, ΠΠρΙωαν 30/2016, ΠΠρΚοζ 38/2015, ΠΠρΡοδ 35/2015, ΤΝΠ Νόμος.

σε μία πολυετή σύμβαση δανείου σε ξένο νόμισμα. Η διαφάνεια της ρήτρας συναλλαγματικής ισοτιμίας βρίσκει επιπλέον έρεισμα, σύμφωνα με τις αποφάσεις που τίθενται υπέρ της, και στη διάταξη του άρθρου 291 ΑΚ, την οποία κατ' ουσίαν επαναλαμβάνει παρέχοντας στους δανειολήπτες την ευχέρεια να καταβάλουν τις δόσεις του δανείου τους είτε σε ευρώ είτε σε αουτούσιο αλλοδαπό νόμισμα. Επιπροσθέτως, όπως επισημαίνεται στην **ΠΠρΚαρδ 37/2015** ο δανειολήπτης μπορούσε με απλή ανάγνωση του εν λόγω ΓΟΣ να αντιληφθεί τον συναλλαγματικό κίνδυνο, χωρίς να απαιτείται να διαθέτει ιδιαίτερες γνώσεις ή εμπειρία, με δεδομένο μάλιστα ότι το ακριβές ποσό της ισοτιμίας είναι καθημερινά διαθέσιμο και προσβάσιμο από τον καθένα μέσω επίσημων στοιχείων της ΤτΕ.

Προς επίρρωση των ανωτέρω, σε πολλές περιπτώσεις κρίθηκε ότι η αποδοχή του συναλλαγματικού κινδύνου εκ μέρους των δανειοληπτών προκύπτει και από την παρέλευση ικανού χρονικού διαστήματος από την πρόταση μέχρι την τελική σύναψη του δανείου, το οποίο κατά τη θέση της νομολογίας έδινε τη δυνατότητα σύγκρισης και αξιολόγησης των δανειακών όρων στους λήπτες του δανείου ⁸⁴.

Τέλος, προκειμένου να τονιστεί η γνώση και η αποδοχή του συναλλαγματικού κινδύνου εκ μέρους των δανειοληπτών, η ανάληψή του παρουσιάζεται ως αντιστάθμισμα των πλεονεκτημάτων που παρείχαν στον δανειολήπτη οι ευνοϊκοί όροι του δανείου και η χαμηλή μηνιαία δόση που πετύχαινε μέσω αυτών ⁸⁵.

Όπως καταδεικνύεται με βάση τα ανωτέρω, η νομολογία εμφανίστηκε διχασμένη σχετικά με το ζήτημα της διαφάνειας ή μη της ανωτέρω ρήτρας και της συνακόλουθης εγκυρότητας ή ακυρότητάς της. Ενώ αρχικά το κλίμα έδειχνε να τάσσεται υπέρ των δανειοληπτών, γεγονός που παρακίνησε πολλούς από αυτούς να στραφούν δικαστικά κατά των τραπεζών και να επιδιώξουν την ακύρωση της ρήτρας, η κατάσταση άρχισε σταδιακά να μεταβάλλεται.

Στο ζήτημα του ελέγχου της καταχρηστικότητας του υπό κρίση όρου δόθηκε οριστική απάντηση με την **ΟΛΑΠ 4/2019** ⁸⁶, με την οποία έκλεισε οριστικά η υπόθεση για χιλιάδες δανειολήπτες που είχαν πάρει δάνειο σε ελβετικό φράγκο⁸⁷. Όπως ειπώθηκε και ανωτέρω στο παρόν, οι γενικοί όροι μιας σύμβασης διακρίνονται στους

⁸⁴ Βλ. **ΠΠρΘεσ 14236/2015, ΠΠρΚορ 134/2015**, ΤΝΠ Νόμος.

⁸⁵ Βλ. **ΕφΠειρ 791/2017, ΕφΚερκ 76/2017, ΜπρΘεσ10233/2016, ΜΠρΑθ 617/2015, ΠΠρΞανθ 20/2017**, ΤΝΠ Νόμος.

⁸⁶ ΟΛΑΠ 4/2019, ΔΕΕ 2019/411, ΕφΑΔ 2019/432, ΕεμπΔ 2019,404, ΤΝΠ Νόμος.

⁸⁷ Βλ. <https://www.naftemporiki.gr/finance/story/1466672/areios-pagos-telos-stis-elpides-xiliadon-daneiolipton-se-elbetiko-fragko>

δηλωτικούς (*essentialia negotii*), οι οποίοι εκφεύγουν του ελέγχου καταχρηστικότητας εκ μέρους του δικαστηρίου και στα *accidentialia negotii* που αποτελούν όρους, οι οποίοι υπόκεινται σε έλεγχο καταχρηστικότητας. Η ΟΛΑΠ 4/2019 έκρινε, λοιπόν, με ισχυρή πλειοψηφία ότι ο αναφερόμενος στη ρήτρα συναλλαγματικής ισοτιμίας ΓΟΣ, ο οποίος επέβαλε την αποπληρωμή έκαστης δόσης με βάση την τρέχουσα ισοτιμία των δύο νομισμάτων κατά την ημέρα καταβολής της, **αποτελεί δηλωτικό όρο**, ο οποίος δεν υπόκειται σε έλεγχο καταχρηστικότητας καθώς αποτυπώνει και επαναλαμβάνει κατ' ουσίαν το άρθρο 291 ΑΚ που αποτελεί διάταξη ενδοτικού δικαίου⁸⁸. Στο σημείο αυτό η απόφαση επικαλείται το άρθρο 1 παράγραφος 2 της Οδηγίας 93/2013/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 5ης Απριλίου 1993 σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές, σύμφωνα με το οποίο «*Οι ρήτρες της σύμβασης που απηχούν νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις αναγκαστικού δικαίου καθώς και διατάξεις ή αρχές διεθνών συμβάσεων στις οποίες έχουν προσχωρήσει τα κράτη μέλη ή η Κοινότητα, ιδίως στον τομέα των μεταφορών, δεν υπόκεινται στις διατάξεις της παρούσας Οδηγίας*». Η παραπάνω διάταξη επιβεβαιώνει την 13^η σκέψη του προοιμίου της εν λόγω Οδηγίας, σύμφωνα με την οποία «*οι νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις των κρατών μελών που καθορίζουν, άμεσα ή έμμεσα, τους όρους των συμβάσεων με τους καταναλωτές θεωρείται ότι δεν περιέχουν καταχρηστικές ρήτρες και ότι κατά συνέπεια, δεν χρειάζεται να υπάγονται στις διατάξεις της παρούσας Οδηγίας οι ρήτρες που απηχούν νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις αναγκαστικού δικαίου καθώς και αρχές ή διατάξεις διεθνών συμβάσεων, στις οποίες έχουν προσχωρήσει τα κράτη μέλη ή η κοινότητα (...)*». Δεν εμπίπτουν, συνεπώς, σύμφωνα με τα ανωτέρω, και άρα δεν υπόκεινται σε έλεγχο καταχρηστικότητας ως Γενικοί Όροι Συναλλαγών, οι όροι μιας σύμβασης που επαναλαμβάνουν ή ταυτίζονται με μια διάταξη αναγκαστικού ή ενδοτικού δικαίου ενός κράτους μέλους.

Η εξαίρεση των δηλωτικών όρων από τον έλεγχο καταχρηστικότητας δεν μεταφέρθηκε ρητά και αυτούσια στον Ν. 2251/1994, ο οποίος ενσωμάτωσε την Οδηγία 93/13/ΕΟΚ στο εθνικό μας δίκαιο. Ωστόσο, εάν ερμηνεύσουμε το άρθρο 6 παρ. 2 του Νόμου σύμφωνα με το πνεύμα του ενωσιακού δικαίου, θα οδηγηθούμε στο ίδιο

⁸⁸ ΑΚ 291 «*Όταν πρόκειται για χρηματική οφειλή σε ξένο νόμισμα που πρέπει να πληρωθεί στην Ελλάδα, ο οφειλέτης, αν δεν συμφωνήθηκε το αντίθετο, έχει δικαίωμα να πληρώσει σε εγχώριο νόμισμα με βάση την τρέχουσα αξία του ξένου νομίσματος στο χρόνο και τον τόπο της πληρωμής*»

συμπέρασμα. Δηλαδή, ότι όταν ένας όρος απηχεί διάταξη εσωτερικού δικαίου δεν νοείται να έχει ως αποτέλεσμα την «σημαντική διατάραξη της ισορροπίας των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των συμβαλλομένων σε βάρος του καταναλωτή» καθώς θεωρείται δεδομένο πως θεσπίστηκε από τον νομοθέτη προς το συμφέρον των συμβαλλομένων.

Συμπεραίνεται, λοιπόν, ότι ένας συμβατικός όρος, ο οποίος ταυτίζεται με μια διάταξη αναγκαστικού ή ενδοτικού δικαίου ενός κράτους μέλους δεν υπόκειται εξ ορισμού σε έλεγχο καταχρηστικότητας αφού λαμβάνεται ως δεδομένο πως ο εθνικός νομοθέτης έχει προβεί κατά βεβαιότητα σε στάθμιση συμφερόντων των δύο συμβαλλόμενων μερών. Σε διαφορετική περίπτωση, όπως αναφέρεται στη συνέχεια της αιτιολογικής σκέψης της απόφασης, ο έλεγχος των ρητρών αυτών θα προσέκρουε στην συνταγματικά κατοχυρωμένη αρχή της διάκρισης των εξουσιών (άρθρο 26 Συντάγματος) καθώς θα αποτελούσε παρέμβαση του δικαστηρίου στο νομοθετικό έργο μέσω του ελέγχου σκοπιμότητας μιας νομοθετικά θεσπισμένης διάταξης⁸⁹.

Αντίθετα, η μειοψηφία της ανωτέρω απόφασης, αποτελούμενη από πέντε μέλη, έκρινε ότι είναι βάσιμος και πρέπει να γίνει δεκτός ο λόγος ακυρότητας της επίμαχης ρήτρας, καθώς ο αποκλεισμός του ελέγχου της καταχρηστικότητας των δηλωτικών ρητρών σκόπιμα δεν μεταφέρθηκε στο εθνικό μας δίκαιο με τις διατάξεις του Νόμου 2251/1994 και άρα δεν θεωρείται ότι εμπεριέχεται ερμηνευτικά στην διάταξη του άρθρου 6. Επιπλέον, έκρινε ότι η παράλειψη μεταφοράς της διάταξης του άρθρου 1 της Οδηγίας ήταν σκόπιμη εκ μέρους του νομοθέτη και άρα ούτε παράγει άμεσο

⁸⁹ «...Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι, κατά την Οδηγία 93/12, συμβατικοί όροι οι οποίοι απηχούν, δηλαδή επαναλαμβάνουν νοηματικά ή ταυτίζονται με, διατάξεις μιας χώρας-μέλους εξ ορισμού δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας και επομένως δεν υπόκεινται σε έλεγχο καταχρηστικότητας ως γενικοί όροι συναλλαγών, αφού αυτό που προβλέπεται ως συμβατικός όρος θα ίσχυε έτσι και αλλιώς, ακόμη και αν δεν υπήρχε η επίμαχη ρήτρα. Αιτιολογία του αποκλεισμού αυτού είναι το γεγονός ότι οι εθνικές διατάξεις εξ ορισμού δεν περιέχουν καταχρηστικές ρήτρες, αφού ο εθνικός νομοθέτης ήδη προέβη σε στάθμιση συμφερόντων των μερών και μία τέτοια νομοθετική στάθμιση δεν μπορεί να είναι καταχρηστική. Σε διαφορετική περίπτωση, ο έλεγχος των ρητρών αυτών για καταχρηστικότητα θα σήμαινε στην ουσία έλεγχο σκοπιμότητας του νομοθετικού έργου από τα δικαστήρια, πράγμα που αντίκειται στη διάκριση των εξουσιών (άρθρο 26 Συντ.)...»

οριζόντιο (μεταξύ των ιδιωτών) αποτέλεσμα ούτε είναι δυνατή η ερμηνεία του εθνικού δικαίου (Ν. 2251/1994) σύμφωνα με το ενωσιακό (Οδηγία 93/13/ΕΟΚ)⁹⁰.

Συνεπώς, το δικαστήριο δεν έκανε δεκτή την αίτηση για αναίρεση στην ως άνω απόφαση απορρίπτοντας όλους τους παραπεμφθέντες στην Ολομέλεια λόγους. Έδωσε έτσι οριστική απάντηση στο ζήτημα του ελέγχου της καταχρηστικότητας των δηλωτικών συμβατικών όρων γενικά και ειδικότερα στο ζήτημα της καταχρηστικότητας και του εν λόγω ΓΟΣ. Την ίδια κρίση εξέφερε και το δικαστήριο του Αρείου Πάγου πριν παραπέμψει την υπόθεση στη Ολομέλεια με την υπ' αριθμόν 884/2018 απόφασή του ⁹¹, τονίζοντας ότι το αίτημα της αγωγής με το οποίο προβάλλεται η ακυρότητα του συγκεκριμένου συμβατικού όρου εντάσσεται στα *naturalia negotii* της σύμβασης και απλώς επαναλαμβάνει την ρύθμιση του άρθρου 291 ΑΚ χωρίς να το συμπληρώνει ή να εισάγει απόκλιση από αυτό. Τέλος, το ως άνω δικαστήριο απέρριψε και τον ισχυρισμό περί αοριστίας του περιεχομένου του όρου με την αιτιολογία ότι ο προσδιορισμός της παροχής (μηνιαία τοκοχρεωλυτική δόση ή συνολικό κεφάλαιο) «προσδιορίζεται επαρκώς και η ακριβής καταγραφή του είναι θέμα

⁹⁰ «...ο λόγος αυτός είναι βásiμος και πρέπει να γίνει δεκτός, διότι η εξαίρεση αυτή, η οποία δεν μεταφέρθηκε ρητά στο εθνικό δίκαιο με το ν. [2251/1994](#), δεν μπορεί να θεωρηθεί ούτε ερμηνευτικά ότι εμπεριέχεται στη ρύθμιση του άρθρου 6 παρ. 2 του ν. [2251/1994](#). Αν ο εθνικός νομοθέτης ήθελε τη μεταφορά του, θα το έπραττε με ρητό και ειδικό τρόπο, σε κάθε δε περίπτωση οι εξαιρέσεις από τον κανόνα (ότι όλοι οι ΓΟΣ πρέπει να ελέγχονται για καταχρηστικότητα) πρέπει να ερμηνεύονται στενά και αυστηρά, ώστε να μη φαλκιδεύεται ο κανόνας αυτός. Τούτο δικαιολογείται από το γεγονός ότι η Οδηγία 93/13/ΕΚ προέβη σε μερική μόνο κατ' ελάχιστο περιεχόμενο εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών περί καταχρηστικών ρητρών, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 12 του Προοιμίου της, παρέχοντας με το άρθρο 8 αυτής εξουσιοδότηση στα κράτη να θεσπίζουν ή διατηρούν, στον τομέα που διέπεται από αυτήν, αυστηρότερες διατάξεις, σύμφωνες προς τη Συνθήκη, για να εξασφαλίζεται μεγαλύτερη προστασία του καταναλωτή. Τούτο επιτυγχάνεται με τη μη μεταφορά διατάξεων της Οδηγίας που περιορίζουν το πεδίο προστασίας του καταναλωτή, όπως συμβαίνει με τη διάταξη του άρθρου 1 παρ. 2 της επίμαχης Οδηγίας, που δεν μεταφέρθηκε στο εθνικό δίκαιο, παρά τις διαδοχικές, τροποποιήσεις του ν. [2251/1994](#). Έτσι, εφόσον υπήρξε σκόπιμη παράλειψη μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο της εξαίρεσης του άρθρου 1 παρ. 2 της επίμαχης Οδηγίας, αυτή (Οδηγία), κατά τη μη μεταφερθείσα διάταξή της, δεν παράγει άμεσο οριζόντιο (μεταξύ ιδιωτών) αποτέλεσμα, ούτε είναι δυνατή η σύμφωνη προς το πνεύμα και τους σκοπούς της Οδηγίας ερμηνεία του εθνικού δικαίου και δη της διάταξης του άρθρου 6 παρ. 2 του ν. [2251/1994](#)), αφού θα προκαλούσε απομείωση της μεγαλύτερης προστασίας του καταναλωτή στην οποία απέβλεψε ο νομοθέτης του ν. [2251/1994](#) (με τη μη μεταφορά της εξαίρεσης του άρθρου 1 παρ. 2 της Οδηγίας) και συνεπώς θα συνιστούσε ανεπίτρεπτη *contra legem* ερμηνεία του εθνικού δικαίου.

⁹¹ Βλ. ΑΠ 884/2018, ΤΝΠ Νόμος.

απλού μαθηματικού υπολογισμού, δοθέντος ότι η τιμή πώλησης συναλλάγματος αποτελεί διαγνωστό αντικειμενικό μέτρο, αφού ισχύει για το σύνολο των συναλλασσομένων, και καθορίζεται από τη διατραπεζική αγορά, διαμορφούμενη ημερησίως από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, η οποία εκδίδει δημόσιο δελτίο αναφοράς των ισοτιμιών για κάθε νόμισμα»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Καταληκτικές παρατηρήσεις – επίλογος

Η χορήγηση δανείων με ρήτρα ξένου νομίσματος αποτέλεσε για τη θεωρία και τη νομολογία ζήτημα μεγάλου ενδιαφέροντος λόγω του ιδιόμορφου χαρακτήρα των εν λόγω δανειακών συμβάσεων, οι οποίες συνήφθησαν μεταξύ τραπεζών και δανειοληπτών σε πολλές ευρωπαϊκές και μη χώρες. Μέσω της κατάρτισης των δανείων αυτών καταδεικνύεται με ευκρίνεια, όπως αναλύθηκε και παραπάνω, η ανάγκη προστασίας και προάσπισης των συμφερόντων και δικαιωμάτων των δανειοληπτών, οι οποίοι στην προσπάθεια να εξασφαλίσουν μια συμφέρουσα για αυτούς δανειακή σύμβαση και να καλύψουν έτσι τις στεγαστικές τους ανάγκες κατέφυγαν στη σύναψη των δανείων σε ξένο νόμισμα. Οι τράπεζες από την πλευρά τους, επιδιώκοντας όσο το δυνατόν μεγαλύτερο κέρδος και ανάπτυξη των δραστηριοτήτων τους προχώρησαν στην προσφορά των εν λόγω δανείων.

Κατά τη γνώμη μου, πάρα το γεγονός ότι η χορήγηση των δανείων σε ελβετικό φράγκο αποτέλεσε μια ευνοϊκή και αρχικά συμφέρουσα λύση για τα δύο μέρη, θα ήταν σκοπιμότερο η συνολολόγησή τους να προκρίνεται από την τράπεζα ως δεύτερη επιλογή στους δανειολήπτες και αφού πρώτα αναζητηθεί η χορήγηση μιας πίστωσης στο νόμισμα της χώρας τους, προσαρμοσμένη στις οικονομικές τους δυνατότητες. Η αθρόα σύναψη των δανείων αυτών, το ύψος των οποίων σε πολλές περιπτώσεις ξεπερνούσε τις δυνατότητες των δανειοληπτών, καταδεικνύει ότι αποτέλεσαν «πανάκεια» για τις τράπεζες προκειμένου να προσελκύσουν και να δελεάσουν τους υποψήφιους δανειολήπτες πείθοντας τους ότι η λύση αυτή θα ήταν η πιο εύκολη και συμφέρουσα από όλες. Οι λήπτες των δανείων από την πλευρά τους, οι οποίοι ανέκαθεν και σε κάθε περίπτωση αναζητούν τον πιο οικονομικό και απλό τρόπο αποπληρωμής ενός δανείου, ακολουθούσαν τη συμβουλή των τραπεζών, αποδεχόμενοι, κατά την άποψη μου τους κινδύνους που ελλοχεύουν στις περιπτώσεις αυτές, με την ελπίδα ότι

δεν θα λάβουν χώρα στην περίπτωση τους και άρα θα απολαύσουν μόνο τα οφέλη που αρχικά τους παρείχε η κατάρτιση των εν λόγω συμβάσεων.

Σήμερα, ωστόσο, μετά την θέσπιση της Οδηγίας 2014/17/ΕΕ, η οποία ενσωματώθηκε στο εθνικό μας δίκαιο με τον Ν. 4438/2016, η συνομολόγηση των δανείων με ρήτρα ξένου νομίσματος έχει τεθεί σε νέα βάση και προστατεύεται από ένα πλέγμα διατάξεων κατά το οποίο η προάσπιση των συμφερόντων του καταναλωτή και η ενίσχυση της θέσης του τίθενται στο επίκεντρο κάθε δανειακής σύμβασης. Είναι, λοιπόν, ευνοϊκότερες οι συνθήκες σύναψης τέτοιων δανείων.

Όσον αφορά στο ζήτημα της εγκυρότητας των όρων των εν λόγω δανειακών συμβάσεων στην Ελλάδα έχει δοθεί απάντηση με την υπ' αριθμόν 4/2019 απόφαση της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου, η οποία ουσιαστικά δικαίωσε τις τράπεζες δίνοντας οριστική απάντηση στο μείζον αυτό θέμα.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Βαλτούδης Α., Συμβάσεις δανείων σε ελβετικό φράγκο. Κύρος Γενικών Όρων Συναλλαγών και συναφή ζητήματα, γνωμοδότηση σε ΕπισκΕΔ 2015, σ. 90.

Βρεττού Χ., Ο ανοιχτός έλεγχος των ΓΟΣ στις δανειακές συμβάσεις σε ελβετικό φράγκο, γνωμοδότηση σε ΕΦΑΔ 2015, σ. 1043 επ.

Γεωργιάδης Απ., Εγχειρίδιο Ειδικού Ενοχικού Δικαίου, Εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2014.

Γεωργιάδης Γ., Οι υποχρεώσεις της τράπεζας για ενημέρωση, διαφώτιση και παροχή συμβουλών στον πελάτη, ΧρΙΔ, σ.865 επ.

Γιοβανόπουλος Ρ., Προστασία δανειολήπτη από δάνεια σε αλλοδαπό νόμισμα, ΕπισκΕΔ 2014, σ. 647 επ.

Δέλλιος Γ., Γενικοί όροι συναλλαγών, ατομική και συλλογική προστασία των καταναλωτών από την έλλειψη ουσιαστικής διαπραγμάτευσης των όρων της σύμβασης, 2^η Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη 2013.

- Συμβάσεις δανείων σε ελβετικό φράγκο. Κύρος Γενικών Όρων Συναλλαγών και συναφή ζητήματα, γνωμοδότηση σε ΕπισκΕΔ 2015, σ. 90.
- Ο έλεγχος του κύρους του περιεχομένου των όρων σε Δίκαιο προστασίας καταναλωτή, Ελληνικό – Ενωσιακό, κατ' άρθρο ερμηνεία του Ν. 2251/1994 και άλλων συναφών νομοθετημάτων, 3^η έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη 2018 σ. 132 επ.

Ευθυμίου Αιμ., σχολιασμός της υπ' αριθμόν ΠΠρΞανθ 23/2014, ΧρΙΔ 2014, σ. 606 επ.

Καράκωστας Ι., Ο ανοιχτός έλεγχος των ΓΟΣ στις δανειακές συμβάσεις σε ελβετικό φράγκο, γνωμοδότηση σε ΕΦΑΔ 2015, σ. 1043 επ.

Κλαβανίδου Δ., Καταναλωτικά δάνεια, δογματική θεώρηση και συναφή πρακτικά ζητήματα, Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 1997.

- Η αρχή του υπεύθυνου δανεισμού στις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης σε Ευρωπαϊκό τραπεζικό δίκαιο, τραπεζικός δανεισμός, πρακτικά ημερίδας, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2019, σ. 39 επ.

Λιάππης Δ., Τα δάνεια σε ελβετικό φράγκο, η διαγραφόμενη από το ΔικΕΕ και της Οδηγία 2014/17/ΕΕ προσέγγιση και η κυμαινόμενη νομολογία, ΧρΙΔ 2016, σ. 241 επ.

Λιβαδά Χ., Τα δάνεια σε ξένο νόμισμα στο πλαίσιο της στεγαστικής πίστης σε Δίκαιο προστασίας καταναλωτή, Ελληνικό – Ενωσιακό, κατ' άρθρο ερμηνεία του Ν. 2251/1994 και άλλων συναφών νομοθετημάτων, 3^η έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη 2018 σ. 132 επ.

- Η εξέλιξη της αρχής του υπεύθυνου δανεισμού στο ενωσιακό δίκαιο με έμφαση στις ρυθμίσεις της υπό υιοθέτηση πρότασης Οδηγίας για τις συμβάσεις πίστωσης σε ακίνητα κατοικίας, ΧρηΔικ 2015, σ. 203 επ.

Μπόλος Α., Δάνεια σε ελβετικό φράγκο, θεωρητική και πρακτική προσέγγιση, Εκδόσεις Διπλογραφία 2016.

Πελένη Παπαγεωργίου Α., Η ελάχιστη εναρμόνιση Οδηγία 2014/17/ΕΕ σχετικά με τις συμβάσεις πίστωσης για ακίνητα που προορίζονται για κατοικία, ΧρηΔικ 2015, σ. 337 επ.

Ρόκας Ν., Γκόρτσος Χ., Μικρουλέα Α., Λιβαδά Χ., Στοιχεία τραπεζικού δικαίου 3^η έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη 2016.

Σπυράκος Δ., Δάνεια σε συνάλλαγμα και προστασία του οφειλέτη, ΔΕΕ 2015, σ. 824 επ.

Σωτηρόπουλος Γ., Νομικά ζητήματα σχετικά με συμβάσεις στεγαστικών δανείων με ρήτρα ελβετικού φράγκου, γνωμοδότηση σε τιμητικό τόμο Νικολάου Κ. Κλαμάρη, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2016, σ. 1161 επ.

Τζάκας Δ.Π., Η ενυπόθηκη πίστη και ο δανεισμός σε αλλοδαπό νόμισμα υπό το φως του Ν. 4438/2016 και της πρόσφατης νομολογίας επί δανείων σε ελβετικό φράγκο σε Ευρωπαϊκό τραπεζικό δίκαιο, τραπεζικός δανεισμός, πρακτικά ημερίδας, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2019, σ. 55 επ.

Χασάπης Χ., Δάνεια σε ελβετικό φράγκο, Νομική Βιβλιοθήκη 2016.

- Η Οδηγία 2014/17/ΕΕ σχετικά με τις συμβάσεις πίστωσης σε καταναλωτές για ακίνητα που προορίζονται για κατοικία: Μια συνοπτική παρουσίαση, ΔΕΕ 2015, σ. 334 επ.
- Σκέψεις για την εναρμόνιση του ελληνικού δικαίου προς την Οδηγία 2014/17/ΕΕ σχετικά με τις συμβάσεις πίστωσης σε καταναλωτές για ακίνητα, που προορίζονται για κατοικία, ΕφΑΔ 2015, σ. 714 επ.

Ψυχομάνης Σπ., Τραπεζικό Δίκαιο, δίκαιο τραπεζικών συμβάσεων, εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2011.

- Τα τραπεζικά δάνεια σε ελβετικά φράγκα – το πρόβλημα και η λύση του, ΕΕμπΔ 2016, σ. 259 επ.
- Τραπεζικά στεγαστικά δάνεια σε ελβετικά φράγκα (το πρόβλημα – προτεινόμενες λύσεις), ΔΕΕ 2015, σ. 1 επ.
- Γνωμοδότηση 7/05/2015 σε: <http://www.daneaia-chf.gr/nomikes-anartiseis/articles/gnomodotisi-kathigiti-sp-psychomani.html>.

Διαδικτυακές πηγές

<http://www.kathimerini.gr/799544/article/oikonomia/die8nhs-oikonomia/h-elvetia-aifnidiase-tis-agores>

<https://www.naftemporiki.gr/finance/story/1466672/areios-pagos-telos-stis-elpides-xiliadon-daneiolipton-se-elbetiko-fragko>

ΤΝΠ Νόμος